

Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció

**a körzeti erdőtervezés során
az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak
a Kelet-Zselici Erdőtervezési Körzet területén található
Natura 2000 területekre,
valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok
és fajok (állat- és növényfajok)
természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről**

Készítette a Somogy Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

**Kaposvár
2015**

1. Azonosító adatok

A tervet készítő szervezet:

Somogy Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága (7400, Kaposvár Fodor J. tér 1.)

Vezető tervező neve, elérhetősége: Lehoczky István (30/269-3646)

Adatokat szolgáltató szervezet:

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (7625 Pécs, Tettye tér 9.)

Kapcsolattartó neve, elérhetősége: Dani Boldizsár természetvédelmi őr (30/560-5685)

2. Az érintett Natura 2000 területek

2.1. Az erdőtervezési körzetben található Natura 2000 terület(ek):

Kódja	Natura 2000 terület neve	státusza	érintett terület (ha)	érintett ¹ NPI
HUDD10013	Zselic	MV	5 111,1	DDNPI
HUDD20004	Dél-Zselic	KJTM	0,4	DDNPI
HUDD20016	Észak-zselici erdőségek	KJTM	5 110,7	DDNPI

Natura 2000 terület neve	site területe			site ETK-ba eső területe			
	teljes (ha)	ebből erdő		teljes (ha)	hányad (%)	ebből erdő	
		(ha)	%			(ha)	%
Zselic	23 053	21 082	91	5 574	24	4 891	88
Dél-Zselic	6 805	6 143	90	0,4	0	0,4	100
Észak-zselici erdőségek	16 248	14 915	92	5 574	34	4 890	88

2.2. Natura 2000 hálózatra sorolt erdő területe összesen:

Körzet teljes területe (ha)	Ebből Natura 2000 erdő területe (ha)	Arány (%)
9 099	5 111	56

Az erdőtervezési körzet tehát 3 Natura 2000 területet érint.

A Dél-Zselic Natura 2000 terület mindösszesen egy 0,43 ha-s erdőterülettel érintett, ezért ennek a bemutatásától és további vizsgálatától eltekinttünk.

Az Észak-zselici erdőségek terület nagyobb részt a Nyugat-Zselic erdőtervezési körzetbe tartozik, de a Kelet-Zselic körzetbe tartozó hányada meghaladja az $\frac{1}{3}$ -ot, így a vizsgálat kiterjed rá.

A Zselic Natura 2000 site vizsgálatát a Nyugat-Zselic ETK tervezésekor célszerű elvégezni. Erdőtervezéssel érintett területe egyébként teljes mértékben átfed az előbbi Natura 2000-s területekével.

Az elővizsgálatot a fentiek miatt csak az Észak-zselici erdőségek kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területekre végeztük el.

2.3. A közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusoknak, illetve jelölő fajoknak Natura 2000 területenként történő felsorolása – NPI adatszolgáltatás alapján

Az NPI adatszolgáltatás hiányosságai miatt a fejezet az interneten elérhető uniós adatlapok (SDF-k) felhasználásával készült.

Az Észak-zselici erdőségek Natura 2000 területen az erdészeti hatóság rendelkezésére álló adatok szerint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok a következők:

2.3.1. Jelölő élőhelytípusok jegyzéke

EU kód	Megnevezése	Természetvédelmi helyzete (az SDF alapján)		Erdőgazdálkodás általi érintettség
6430	<i>Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai</i> ¹	borítás (%)	1	Nem érintett, alapvetően fátlan területek
		megőrzöttség	B	
		ált.értékelés	B	
6510	<i>Sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)</i> ¹	borítás (%)	1	Nem érintett, fátlan területek
		megőrzöttség	C	
		ált.értékelés	C	
9180 *	<i>Törmelékeltető- és szurdokerdők (Tilio-Acerion)</i>	borítás (%)	1	Érintett
		megőrzöttség	B	
		ált.értékelés	B	
91E0 *	<i>Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők</i>	borítás (%)	2	Érintett
		megőrzöttség	B	
		ált.értékelés	B	
91F0	<i>Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén</i>	borítás (%)	1	Érintett
		megőrzöttség	B	
		ált.értékelés	B	
91K0	<i>Illír bükkös</i>	borítás (%)	50	Érintett
		megőrzöttség	B	
		ált.értékelés	A	
91L0	<i>Illír gyertyános-tölgyes</i>	borítás (%)	20	Érintett
		megőrzöttség	B	
		ált.értékelés	A	
91M0	<i>Pannon cseres-tölgyes</i>	borítás (%)	10	Érintett
		megőrzöttség	C	
		ált.értékelés	C	

A táblázatban szereplő fogalmak és kódok magyarázata:

Borítás: az élőhelyek %-os területi aránya a területen a Natura 2000 területen belül.

Természetesség: a természetes élőhelytípus struktúrájának és funkcióinak megőrzöttségi foka.

A: kiváló megőrzöttség

B: jó megőrzöttség

C: átlagos vagy lecsökkent megőrzöttség

Általános értékelés: a terület értékessége az érintett természeti élőhely megőrzése szempontjából.

A: kiváló érték

B: jó érték

C: átlagos érték.

*jelöli a kiemelt közösségi jelentőségű élőhelyeket.

¹ A DDNPI adatszolgáltatásában nem szerepel, de az SDF-ben igen.

2.3.2. Jelölő fajok jegyzéke

Magyar név	Tudományos név	Természetvédelmi helyzete (SDF-k alapján)		Erdőgazdálkodás általi érintettség
		állománynagyság	C	
<i>Szarvasbogár</i>	<i>Lucanus cervus</i>	ált.értékelés	C	Érintett, erdei faj.
<i>Nagy hőscincér</i>	<i>Cerambyx cerdo</i>	állománynagyság	C	Érintett, erdei faj.
		ált.értékelés	C	
<i>Gyászscincér</i>	<i>Morimus funereus</i>	állománynagyság	C	Érintett, erdei faj.
		ált.értékelés	C	
<i>Havasi cincér</i>	<i>Rosalia alpina</i>	állománynagyság	B	Érintett, erdei faj.
		ált.értékelés	C	
<i>Vérfű-hangyaboglárka</i> ¹	<i>Maculinea teleius</i>	állománynagyság	C	Nem érintett, nem erdei faj.
		ált.értékelés	C	
<i>Sárga gyapjasszövő lepke</i>	<i>Eriogaster catax</i>	állománynagyság	C	Eldöntendő
		ált.értékelés	C	
<i>Közönséges vidra</i> ¹	<i>Lutra lutra</i>	állománynagyság	C	Nem érintett, nem erdei faj.
		ált.értékelés	C	
<i>Nyugati piszedenevér</i>	<i>Barbastella barbastellus</i>	állománynagyság	C	Érintett, erdei faj.
		ált.értékelés	C	

A táblázatban szereplő fogalmak és kódok magyarázata:

Állománynagyság: állományméret az országos állományhoz viszonyítva.

A: $100 > p > 15\%$

B: $15 > p > 2\%$

C: $2 > p > 0\%$

Általános értékelés: a terület értékesége az adott faj megőrzöttsége szempontjából.

A: kiváló érték

B: jó érték

C: átlagos érték.

¹ A DDNPI adatszolgáltatásában nem szerepel, de az SDF-ben igen.

A DDNPI adatszolgáltatásában szereplő további fajok (díszes tarkalepke, közönséges denevér) az SDF-ben csak egyéb előforduló fajként vannak megemlítve.

Az érintettségre vonatkozóan az NPI nem adott indoklást.

2.3.3. A körzeti erdőtervezés során az adatszolgáltatásba bevont szervek, személyek felsorolása, illetve amennyiben lehet, az általuk adott dokumentumok felsorolása, hivatkozása.

A Natura 2000 oltalom alatt álló területek adatai az Eu-ban nyilvántartott SDF-kból származnak, a 2015. januári állapotnak megfelelően. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (NPI) részleges, az előbbtől kis mértékben eltérő adatokat bocsátott az erdészeti hatóság rendelkezésére.

A Dél-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség az erdőtervezéshez semmilyen irányelvet vagy adatot nem adott.

Az adatszolgáltatás folyamata az erdőterv-rendelet előkészítő tárgyalás (előzetes tárgyalás) kapcsán kezdődött. Ennek során az NPI átadta a 3 Natura 2000 terület érintett községeinek a teljes felsorolását, illetve területenként egy-egy jelölő élőhelytípusok és jelölő fajok felsorolást.

Az érintett Natura 2000-s területek tervezésére vonatkozóan a DDNPI általános célkitűzéseket és néhány konkrét irányelvet fogalmazott meg az alábbiak szerint:

- Véghasználatoknál őshonos hagyásfa csoportok, állékony hagyásfák visszahagyása az erdőtörvény által meghatározott, 5 % mértékben (a rossz állomány szerkezetű erdők esetében az állékony, termőhelynek megfelelő őshonos fafajok egyedeinek meghagyása, függetlenül azok méretétől).
- Felújító vágásoknál a hagyásfa csoportoknak a bontás megkezdése előtti kijelölése.
- Felújítások során az erdő természetességi állapota nem csökkenhet.
- A böhöncös, odvas faegyedek, valamint az álló és fekvő holt faanyag visszahagyása.
- Bontó- és végvágásokban a keletkező facsonkok meghagyása.
- Tisztítások, gyérítések során a tájidegen fafajok visszaszorítása, az őshonos fafajok segítése. Őshonos állományokban változatos fafaj-, kor- és állomány szerkezet kialakítása. Gyérítésekben, valamint egészségügyi termelésekben hektáronként 5 m³ holtfa, illetve az odvas fák visszahagyása.
- A nem védett, Natura 2000 területen elhelyezkedő erdők esetében Natura 2000 elsődleges rendeltetés megállapítása ott, ahol kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő faj jelentős állománya, vagy kiemelt közösségi vagy közösségi jelentőségű, jelölő erdei élőhelytípusba tartozó erdő található.

Ez utóbbira vonatkozóan konkrét javaslat sem írásban, sem szóban nem érkezett. A részletszintű tárgyalásokon a nemzeti park képviselői többnyire részt vettek, azonban egyetlen erdőrészlet esetében sem kezdeményezték Natura 2000 elsődleges rendeltetés megállapítását.

Az erdőrészlet szintű tárgyalásokon minden érintett erdőrészlet tervezett üzem módja, rendeltetése, vágásérettségi kora, fakitermelési és erdősítési terve a NPI jelenlevő munkatársaival is egyeztetésre került.

A 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet 8. § (2)-ben meghatározott, a Natura 2000 területen előforduló élővilágra vonatkozó adatokat (Natura 2000 fenntartási terv vagy javaslat, élőhelytérkép, célállapot meghatározás, fajmegőrzési tervek), a természetvédelmi kezelésért felelős szerv (DDNPI) az erdészeti hatóság többszöri megkeresése ellenére, **nem bocsájtotta rendelkezésre**, mivel ilyenek nincsenek.

Mindezek következtében a körzeti erdőterv erdőtervi előírásainak megállapítása során alapvetően az elővigyázatosság elvét alkalmazva, a hatályos jogszabályokban, kiemelten az erdőterv rendeletben a Natura 2000 területek kezelésére vonatkozó általános szempont és szabályrendszer mentén az élőhelyi feltételek megteremtése a cél, így biztosítható az élőhelyekhez kötődő fajok fennmaradása és természetvédelmi helyzetének javítása is.

3. A körzeti erdőterv

A körzet erdősültsége az országos átlaghoz képes magas (56%). Az erdők jelentős hányada őshonos fafajokból álló, természetszerű és származék erdő, melynek többsége (szintén 56%) a Natura 2000 hálózat részeként is kijelölésre került. A körzet erdeinek 33%-a emellett helyi jelentőségű természetvédelmi területté lett nyilvánítva az érintett települések rendezési terveiben. Kevésbé jelentős a közjóléti funkciójú erdők aránya.

3.1. A körzeti erdőterv bemutatása, céljának meghatározása

A Kelet-Zselic ETK erdőtervének elkészítésére vonatkozó erdőterv-rendelet (47/2014. VM. Rendelet 7. melléklete) a körzeti erdőtervezés során érvényesítendő szakmai célokat, tervezési alapelveket az alábbiak szerint határozza meg:

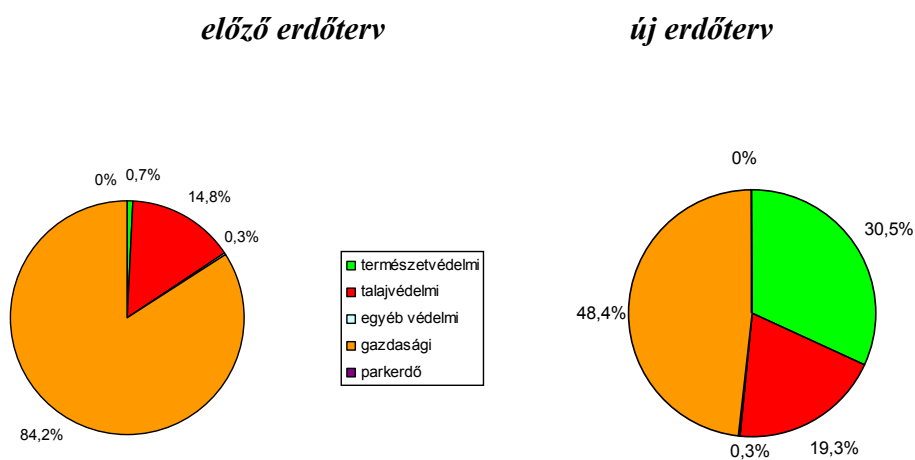
„...a körzeti erdőtervezés célja az erdőállományok elsődleges és további rendeltetéseinek egymással is összhangban történő érvényesülését biztosító erdőgazdálkodási tevékenységek meghatározása, kiemelt figyelemmel a Natura 2000 területeken található jelölő fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartására és javítására. A körzeti erdőtervnek ugyanakkor a közjóléti és védelmi szempontok megfelelő érvényesítése mellett az erdei haszonvételek lehetséges mértékű gyakorlását is lehetővé kell tennie.”

Az alapelvek figyelembevételével elkészült új erdőterv az előző erdőtervhez viszonyítva több jelentős változást tartalmaz. Ennek okai alapvetően a következők:

- Bár az előző erdőtervezés a SEFAG területeken 2008-ban, a többi területen 2009-ben volt, azt követően azonban több jogszabály, előírás is változott. A korábban ismert 64 ha-ról 2760 ha-ra változott a (helyi) védett erdőterületek nagysága. 2008-ban a naturás rendeltetés még nem került feltüntetésre, ezért a korábbi 745 ha-ról 4829 ha-ra nőtt ennek nagysága.
- A Natura 2000 kijelölések miatt, 2010-ben az előző erdőterv felülvizsgálatra került, melynek során (helyszíni bejárás nélkül) beépítésre kerültek a természetvédelmi szervek által megfogalmazott irányelvek. Így a véghasználati területeken hagyásfák, facsoportok lettek előírva, a nevelővágások során egyes fajok nagyobb kíméletet kaptak, egyes tarvágások pedig felújítóvágásra lettek áttervezve.
- A természetvédelmi oltalom és a naturás védelmi rendeltetés a korábban jellemző főként tarvágásos kezelési előírásokat jelentős mértékben megváltoztatta.

Az elsődleges rendeltetésben bekövetkezett változtatást a következő ábra szemlélteti:

Elsődleges rendeltetések változása

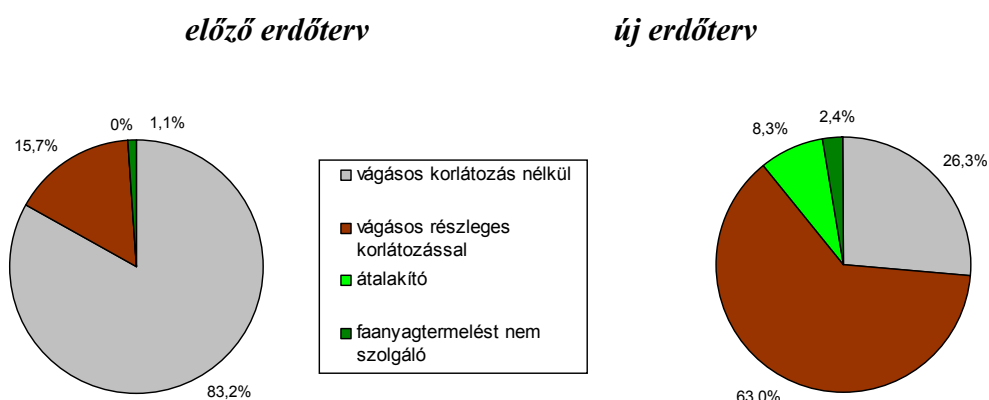

Mint az ábrán látható, jelentősen emelkedett a természetvédelmi, illetve talajvédelmi rendeltetésű területek aránya.

A további rendeltetesként feltüntetett naturás rendeltetés aránya 9%-ról 56%-ra növekedett.

A jogszabályi előírásoknak megfelelően jelentős változások következtek be az alkalmazott üzemmódok tekintetében is:

Üzemmódok változása

A vágásos üzemmódú területek többségén a rendeltetésváltozásból adódóan részleges korlátozás került bevezetésre. Jelentősen emelkedett a faanyagtermelést nem szolgáló területek nagysága, elsősorban a nagyobb vízmosások kerültek át ebbe a kategóriába.

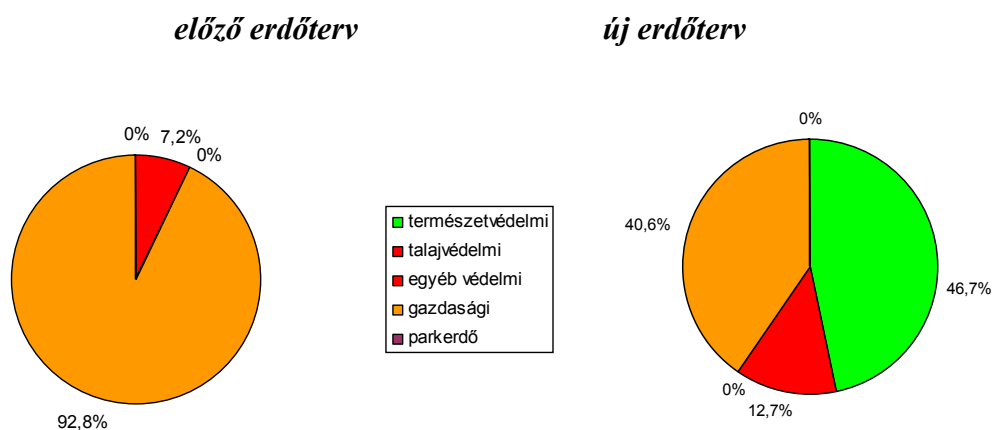
Több, mint 700 ha erdő átalakító üzemmódba lett besorolva, ahol a természeti folyamatokhoz jobban igazodó, lényegesen kíméletesebb erdőgazdálkodás folyik majd a jövőben. Az erdőterv-rendelet (47/2014. VM. Rendelet 7. melléklet 4.3 pontja) is kiemeli azonban, hogy „a szálaló vagy átalakító üzemmód alkalmazásának alapvető feltétele az erdő természetes felújulását nem akadályozó vadlétszám biztosítása a területen”. Ez jelenleg nem biztosított!

A Natura 2000 területekre vonatkozó megállapítások

A Natura 2000 rendeltetés minden kijelöléssel érintett erdőrészletben feltüntetésre került. A védelmi vagy közjóléti elsődleges rendeltetésű erdőrészletek esetében ez további rendeltetésként került megadásra.

Az erdőtervezéssel érintett Natura 2000-s terület nagy része (87%-a) már az előző erdőtervezés idején is védelmi (főleg honvédelmi) elsődleges rendeltetésű volt, így a Natura kijelölések miatt a védelmi rendeltetésű területek csak kis mértékben változtak.

Rendeltetések változása a Natura 2000 területeken

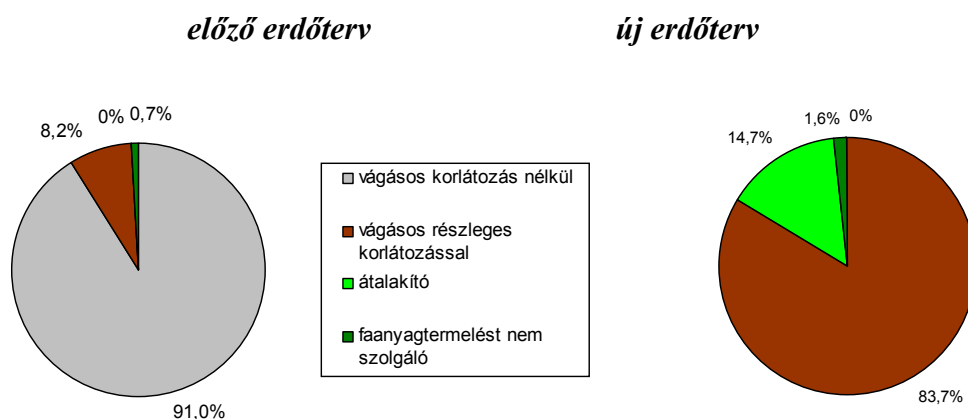

Mint látható, a Natura 2000-s terület közel 60%-a védelmi elsődleges rendeltetésű lett, de a többi területen is feltüntetésre került a naturás további rendeltetés.

Ugyanakkor Natura 2000 elsődleges rendeltetésű erdőrészlet nem került kialakításra, mivel erre vonatkozó javaslat a természetvédelmi szervektől nem érkezett.

Jelentős változások következtek be az alkalmazott üzemmódok tekintetében is:

Üzemmódok változása a Natura 2000 területeken

Az erdőtervezés során a gyakran suvadásos vízmosások faanyagtermelést nem szolgáló, vágásérettségi kor nélküli erdőrészletként lettek felvéve.

Az átalakító üzemmódban kezelt terület a körzetben több mint 700 hektárt érint, mely csaknem teljes egészében a Natura 2000 területen került kijelölésre.

3.2. A körzeti erdőterv térbeli kiterjedése, és a tervezett erdőgazdálkodási tevékenységek által okozott hatás nagysága, kiterjedése, térképi ábrázolása Natura 2000 területenként

A Kelet-Zselici Körzet Kaposvártól keleti, dél-keleti irányban, Somogy megye keleti szélén, Baranya megye határán található. Északról a Külső-Somogy erdészeti táj, nyugatról és részben délről a Nyugat-Zselic erdészeti tájrészlet határolja. Délről és keletről a megye határolja, ahol a Kelet-Zselic erdészeti tájrészlet tovább folytatódik. A körzet erdőterületei túlnyomó részben a Zselicségben találhatóak (Nyugat-Zselic 70%, Kelet-Zselic 29%, Külső-Somogy 1%). Csoma, Mosdós, Nagyberki, Szabadi községek északi része, Taszár, Baté községek pedig teljes egészében a Külső Somogy erdészeti tájban fekszenek. A táj jellegzetes dunántúli dombvidék, a felszíne erősen tagolt, mély völgyek, meredek domboldalak váltakoznak rajta.

A Zselic az erdőtest jellege és az erdősültség szerint egy nagy erdőtömbre és a körülötte elterülő kisebb tömbökkel, kis erdőfoltokkal tarkított területre tagolható. A nagy erdőtömb maga a Zselic, ami átnyúlik a szomszédos Baranya megyébe. A tömböt helyenként szántók (magasabb, sík fekvésű részek) és völgyek, patak völgyek tagolják (Surján patak, Kiris patak).

A körzetre jellemző, hogy a Nyugat-Zselichez tartozó községek erdősültsége magas (Kaposgyarmat 78%, Cserénfa 74%), a Kelet-Zselichez tartozóké már alacsonyabb (Kaposkeresztúr 35%, Kercseliget 36%). Jellemző, hogy az erdősültség nyugatról keletre csökken. Nagyon alacsony az erdősültség a Külső-Somogyban (Taszár 4%, Baté 5%). A teljes mértékben a Zselichez tartozó községek erdősültsége több mint 51%.

A Zselicség ősidőktől fogva erdőrengeteg volt. A vidék XVIII. századból származó katonai leírásai és térképei híven mutatják, hogy 150 évvel ezelőtt még milyen sűrű erdő borította ezt a vidéket, és csak a folyóvölgyekben lévő berkek, rétek szakították meg a nehezen áthatolható erdőséget. Az 1700-as évek elejétől kezdve az erdőirtás a Zselicben egyre nagyobb méreteket öltött. Különösen a németek betelepítése után kezdett a szénégetés, kalamász és szurokkészítés erősen fejlődni. Ebben az időben már messze vidékre szállították innen a dongát és épületfát, s a Kaposba siető patakok partján fűrészmalomok álltak, s ez is siettette a zselici erdők irtását. 1945 előtt a Zselicséghez tartozó erdők 80 százalékban a herceg Eszterházy féle hitbizományhoz tartoztak. Fahasználatot ezen kezelés idején az 1850-es években bérleti kezelés váltotta fel az Eszterházy-erdőkben. Ebben az időben azután legeltetések mellett megkezdődött az erdők fokozottabb kihasználása is. Rövid sarjerdő vágásforduló mellett kezdték kitermelni Nádasd, Tótfalu, Hercegpék erdeit. A vágásokat előzetes makkrakással és sarjakkal újították fel. Ebben az időben az erdőkben még meglévő tisztítások és felhagyott szántók - a mocsaras, vízjárta idők maradványainak - beerdősítése is megkezdődött, túlnyomó részben szlavóniai tölgyekkel és kis részben a kizsárolt parlagokon fekete- és erdeifenyővel. A vágások felújítását ebben az időben is szlavóniai tölgyekkel alakapálással végezték, mert a Bedő-korszak tudvalevőleg a tölgyet részesítette előnyben, s az erdészeti hatóság is a tölgyet erőltette. Pedig ebben az időben az erdei fenyő még nagyobb mértékben vett részt az állományokban. Nevelővágásokra ebben az időben még nem is gondoltak. Az állományok öngyérülése azt eredményezte, hogy a zselici erdőkben hosszú éveken át a gyérítés nem állt másból, mint a kiszáradt és elpusztult egyedek összegyűjtéséből. A nagyarányú száradéktermelés első sorban a felszabadulás előtti időkben gyérítések teljes elhanyagolásának volt természetes következménye. 1945 előtt az üzemtervi fakitermelési előírásoknak mindössze alig 10 százaléka volt gyérítés, azonban még ez sem került kitermelésre. A szakszerűtlen gyérítés következményei a felnyurgult, sűrű, megfelelő vastagsági növekedés nélküli állományok, melyek sürgetik a mielőbbi szakszerű

beavatkozást. A faállománnyal borított területek mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas, meredek domboldalakon, mély vízmosások mentén, vizenyős lapályokon, legelőkön helyezkednek el. Az akác, mint gyorsan növény faj, mely a legelők fásítására, ipari és háztartási célokra /építkezés, kocsigyártás, szőlőkóro, bányafa, tűzifa stb./ egyaránt alkalmas volt. Így a kisüzemi gazdaságok minden igényét jól kielégítő akácállományok terjedtek el, melyek sarj üzemmódban is jól kezelhetők. Sarjról történő felújításuk különösebb gondot és költséget nem igényel. Jó akácvirágzás esetén az országos méztermelésre is jelentős hatást gyakorolt, és gyakorol ma is. A gépi munkával nehezen művelhető mocsaras helyek részben természetes, részben mesterséges úton beégeresedtek. A temelészövetkezetek megalakulásakor ezen területek a mezőgazdasági területekkel együtt szövetkezeti tulajdonba kerültek. A gépesített nagyüzemi mezőgazdaságban a gépi művelésre alkalmatlan, esetenként alacsony termőértékű területek, elhagyott szőlők, gyümölcsösök parlagon maradtak. Továbbá a belterjessé vált állattenyésztés következtében a legelők egy része feleslegessé vált. /Ezek mesterséges beerdősítése esetenként folyamatban van./ Így az akác, éger kedvező feltételek mellett további területeket hódított el a mezőgazdaságtól. Egy-két esetben a mezőgazdasági művelésre nem alkalmas területeket mesterséges úton beerdősítették. Így fokozatosan kialakult a jelenlegi állapot.

A Natura 2000 terület kijelölésének alapjául szolgáló jelölő fajok és jelölő élőhelytípusok által elfoglalt terület eloszlásáról az elővizsgálati jegyzőkönyv elkészülte után kaptunk információkat, amelyek azonban szűkebb területet tartalmaznak. A jelölő élőhelyek esetében a jelenlegi faállománytípust és az azzal megegyező távlati célállományt vettük alapul a jegyzőkönyvben. A következő táblázatok ezeken az adatokon alapulva mutatják be a fáhasználatok mennyiségét Natura 2000 -es terület bontásban. A 9180 Törmeléklető- és szurdokerdők, 91E0 Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők, 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén jelölő élőhely típusokról információ hiányában, illetve a terület minimális nagysága miatt nem készült az erdőgazdálkodói tevékenységről jellemzés.

Teljes körzet:

jelölő élőhely		fakitermelés területe -ha (%)					
		érintett				redukált	
megnevezése	területe -ha (%)	TI	TKGY	NFGY	TRV	FF	SZV
Illír bükkös (91K0)	757 (9)	194 (24)	52 (7)	307 (34)	-	113 (15)	2 (0)
Illír gyertyános-tölgyes (91L0)	165 (2)	44 (27)	17 (10)	56 (34)	1 (1)	9 (5)	-
Pannon cseres-tölgyes (91M0)	50 (1)	31 (62)	2 (4)	-	-	5 (10)	-

Észak-Zselici erdőségek (HUDD 20016, 53-as kód):

jelölő élőhely		fakitermelés területe -ha (%)					
		érintett				Redukált	
megnevezése	területe (ha)	TI	TKGY	NFGY	TRV	FF	SZV
Illír bükkös (91K0)	608 (12)	198 (33)	52 (9)	219 (36)	-	100 (16)	2 (0)
Illír gyertyános-tölgyes (91L0)	124 (3)	49 (40)	15 (12)	28 (23)	-	5 (4)	-
Pannon cseres-tölgyes (91M0)	21 (0)	9 (43)	-	-	-	4 (19)	-

A Kelet-Zselici körzet erdőtervezett területeinek közel 57%-a Natura 2000-es terület alá esik. A jelölő élőhelyek a teljes körzetre vonatkoztatva 11%-ot tesznek ki, míg ugyanez a szám Naturás területeken 15%-ot ad. Ebből látható, hogy a jelölő élőhelyek nagyobb részt a Natura 2000-es területen találhatók.

Tarvágás jelölő élőhelyen Natura2000-es területen nem lett tervezve. Nem Natura2000-es területen 2 erdőrészt esetében összesen 1,44 hektáron történt tarvágás előírás (kis területű kiöregedő KST állományok, amelyek természetes felújulása már nem biztosított). A természetszerű, származék és azon átmeneti erdőkben, ahol biztosított volt az őshonos egyedek csoportossága a tervezett véghasználatok során az arra alkalmas állománytípusokban minden esetben hagyásfák, facsoportok, kisebb állományrészek visszahagyása került tervezésre. Az állománynevelési előírások során a ritka (őshonos) elegyfajok kímélete, fokozatos felszabadítása lett előírva. Az erdőterv megjegyzés rovatában feltüntetésre kerültek a faanyag mozgatására, készletezésére vonatkozó korlátozások, melyeket a természetvédelmi szervek jeleztek.

A természetvédelmi célok megvalósításának lehetséges eszközeiként az előzetes jegyzőkönyvben megfogalmazottakat a tervezés során maradéktalanul figyelembe vettük: A nevelővágások és az erdőfelújítások során a nem őshonos és tájidegen fajok és cserjék maximális mértékű visszaszorítása – különös tekintettel erdei-, fekete-, és lucfenyő, vörös tölgy, akác, bálványfa, ezüstjuhar, zöld juhar, kései meggy, fekete dió, nemes nyarak, kinincs, seprűzanót fajokra – a cél. A felsorolt fafajokkal erdősítés nem írható elő, ezek a felújításokban még elegyfajként sem szerepelhetnek.

Az elsődlegesen Natura 2000 rendeltetést kapott erdőrészek véghasználatára során a tarvágás nem került előírásra.

A hagyásfák és a hagyásfa csoportok hektáronkénti fakészlete a faállomány hektáronkénti fakészletének maximum 5%-a lehet. Ez egyes részek esetében az érintett terület megadásával, kisebb erdőrészek esetében a megjegyzés tervelőírásra alkalmas felületén került megadásra.

A Natura 2000 rendeltetésű erdőrészek felújításának tervezése során egy őshonos fafajokból álló faállománytípus megadásra került.

A Kelet-Zselici ETK erdőtervének elkészítésére vonatkozó erdőterv-rendelet (47/2014. VM. Rendelet, és annak 7. számú melléklete) részletesen szabályoz több, az erdők védelme, természeti állapotának fejlesztése érdekében megfogalmazott elvárás. Ezek közül a Natura 2000 területek kezelésének szempontjából legfontosabbak a következők: Az erdőneveléseket a termőhelynek nem megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegyfajok – különös tekintettel a fekete-, és lucfenyő, vörös tölgy, akác, bálványfa, ezüst juhar, zöld juhar, kései meggy, fekete dió és nemes nyár fafajok – visszaszorítását célzó erélyekkel kell megtervezni. A termőhelynek nem megfelelő, vagy az erdészeti tájidegen fafajokból álló erdők erdőszerkezet-átalakítását a soron következő véghasználat után el kell végezni. Ha a fenyves faállománytípusú, idős erdő alatt gyertyán, illetve cser újulát található, az erdőszerkezet-átalakítást ezekre a faegyedekre is alapozva kell elvégezni. Az erdőneveléseket az intenzíven terjedő elegyfajok (például bálványfa) teljes körű visszaszorítását célzó erélyekkel kell megtervezni. A 2,0 ha-nál nagyobb végvágott vagy tarvágott területeken lehetőleg 0,1–0,3 hektár területű hagyásfa csoportok, egyéb esetekben hagyásfákat javasolt egyenletes térbeli elhelyezkedésben meghagyni. A hagyásfa csoportokat javasolt úgy kialakítani, hogy azok a természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű, pontszerű objektumokat (például fokozottan védett madár fészke, forrás, barlang bejárata, erdei emlékmű vagy közjóléti objektum, berendezés) is tartalmazzák. A hagyásfa csoportokban található holtfát vissza kell hagyni a területen. A hagyásfák, hagyásfa csoportok a későbbiekben csak különleges esetben (például veszélyelhárítás) termelhetők ki, és a faanyagukat javasolt holt faanyagként a területen hagyni. Fokozatos felújító vágásoknál a hagyásfa csoportokat még a bontás megkezdése előtt ki kell jelölni. A védett természeti területeken a hagyásfák és hagyásfa csoportok kijelölését a természetvédelmi kezelésért felelős szerv bevonásával a véghasználatok megkezdését megelőzően kell elvégezni. A természetszerű erdőkben végzett nevelővágásokat javasolt eltérő eréllyel végrehajtani, melynek során az erdőrészletben maradhatnak bolygatatlan foltok (a terület 5–15%-a), és hasonló arányban keletkeznek túlgyérített részek (a faállomány legalább 70%-os záródásának teljes területen való fenntartása mellett).

3.3. A körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás várható időtartama, valamint a kivitelezés során várható átmeneti hatások bemutatása.

A körzeti erdőterv az erdőgazdálkodást 2015. január 01-től 2024. december 31-ig szabályozza.

A körzeti erdőterv nem beruházás, ezért nem kerül „kivitelezésre”. Az erdőtervben foglalt erdőgazdálkodási feladatok és fakitermelési lehetőségek végrehajtásának évenkénti ütemezése alapvetően az erdőgazdálkodók döntésén múlik, ennek befolyásolására az erdőtervet készítő hatóságnak csak kevés eszköze van.

A fakitermelések végrehajtása nyilvánvalóan megváltoztatja az erdők szerkezetét. Az erdőgazdálkodó felelőssége az, hogy ezek a beavatkozások az erdőtervben foglaltaknak megfelelően, szakszerűen legyenek elvégezve, lehetőség szerint javítva az erdő szerkezetét és minimalizálva az átmeneti kedvezőtlen hatásokat. Különösen igaz ez a véghasználatok esetében, ahol átmenetileg eltűnik az idős fás szárú vegetáció és megváltozik a lágyszárú-szint fajösszetétele is. Mivel az erdőtervben szereplő részleteket véghasználat után kötelező felújítani, ez a változás csak átmeneti, fafajtól függően 15-50 év alatt nagyjából regenerálódik a korábbihoz hasonló erdőszerkezet. Az átmeneti kedvezőtlen hatást csökkenti a véghasználati területek átlagos nagyságának csökkentése (3,93-ról 3,32 ha-ra), a felújítások időbeli elhúzása (a felújítóvágások aránya 19%-ról 31%-ra növekedett), a facsoportok, állományrészek

visszahagyása, a faanyagtermelést nem szolgáló (refúgiumként működő) területek nagyságának növekedése.

Az erdőtörvény tiltja az erdők természetességi állapotának (fafaj-összetételének) romlását, így a jelölő erdőtársulások hosszú távú fennmaradása alapvetően biztosított!

A jelölő gyeptársulások védelme érdekében az erdőterv rendelet tiltja a terepi anyagmozgatást és faanyag készletezést a védett és a közösségi jelentőségű, jelölő növényfajok jelentős állományának élőhelyéül szolgáló tisztásokon, gyepeken. A társulások és a talaj védelme érdekében a terepi anyagmozgatást száraz, fagyott, illetve hóval borított talajon preferálja, illetve tiltja a vizes élőhelyeken keresztül történő közelítést és szállítást.

A közösségi jelentőségű, jelölő (madár)fajok, szaporodását kedvezőtlenül befolyásolhatja a fészkelési időben végzett fakitermelés. Erre vonatkozóan időbeli és térbeli korlátozás azonban nem került meghatározásra, mivel a természetvédelmi szervek részéről ilyen igény nem merült fel.

Az ETK területén a véghasználatokban a tarvágások aránya a hozzávetőlegesen 71%-ról, 69%-ra csökkent. A felújítóvágások arányának növekedése a véghasználatok időszakának eltolódását eredményezi. A korábban az egész év során egyenletesen végzett fahasználati munkák eltolódnak a vegetációs időn kívüli munkavégzés irányába. Ez a tavaszi-nyári időszakban a gazdálkodásból eredő terhelés csökkenését, tehát az érintett fajok és társulások nagyobb kíméletét eredményezi. A fahasználatok időbeni eltolódása viszont a terepi anyagmozgatás kedvezőtlen hatását enyhén növeli, ezért törekedni kell a száraz, fagyott, illetve hóval borított talajon történő munkavégzésre.

A fa kitermelése és közelítése, majd az erdei termékek szállítása a jelentős fizikai paraméterek miatt minden esetben hatással van a tevékenység környezetére. Ez a hatás csak akkor lehet jelentős, ha a gazdálkodásra vonatkozó szabályokat (pl. az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény a továbbiakban: Evt. 73. § (3) bekezdése és a végrehajtására kiadott 153/2009. (XI. 3.) FVM rendelet (a továbbiakban Vhr.) 45. §-a), vagy az egyes erdőrészekre vonatkozó konkrét előírásokat a gazdálkodó nem tartja be. A vonatkozó előírások betartása esetén a hatás nem jelentős.

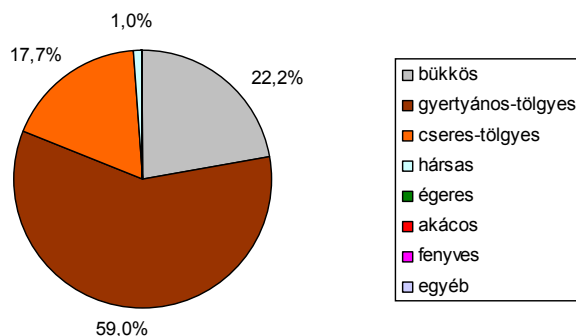
A Natura 2000 területet érintő átmeneti hatások

A Natura 2000 területre vonatkozóan a fent leírtak ugyanúgy érvényesek.

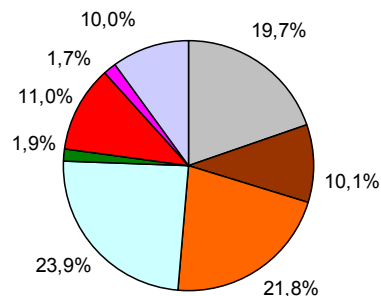
A nevelővágások úgy lettek megtervezve, hogy lehetőség szerint javítsák az erdő szerkezetét. A véghasználatok esetében az átmeneti kedvezőtlen hatások csökkentése érdekében jelentősen kisebb lett a véghasználati területek átlagos mérete (4,65 ha-ról 3,84 ha-ra). A véghasználatok végrehajtása kíméletesebb, elhúzódóbb lett (a felújítóvágások aránya 30%-ról 46%-ra növekedett és 1%-ban szálalóvágás is tervezésre került), a facsoportok, állományrészek visszahagyásával jelentősen növekedett a refúgiumként működő területek nagysága.

A tarvágásokat nem lehetett teljesen elhagyni az erdőgazdálkodás során. Ennek az az oka, hogy a jelenlegi faállományok sok esetben távol állnak a természetes erdők fafajszerkezetétől:

távlati célállománytípusok

jelenlegi faállománytípusok

Az egyéb kategóriába főleg gyertyánosok (és egyéb kemény lombosok) tartoznak.

Emiatt igen jelentős hányadban (a mostani erdőtervben 54%-ban) az erdősítés nem a véghasználati állomány fafajaival (akác, gyertyán, hárs stb.) történik, így nincs lehetőség a természetes újulatot felhasználni az erdősítés során. Csak az erdősítések igen kis hányadában oldható meg a fafajcsere természetes felújítással.

3.4. A körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodás során létrehozandó erdészeti létesítmények és az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület kialakításának, használatának ismertetése

A 2009. évi XXXVII. Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény 13. és 15. paragrafusa sorolja fel, az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületet és az erdészeti létesítményeket. Az erdészeti létesítményekre vonatkozó szabályokat a 153/2009. (XI. 13.) végrehajtási rendelet tartalmazza.

A körzeti erdőtervezés nem rendelkezik az erdőgazdálkodás során létrehozandó erdészeti létesítményekről, ugyanis az csak az erdőgazdálkodó kezdeményezésére történhet külön államigazgatási eljárás keretén belül. Néhány szabály a témához vonatkozóan:

- Az erdészeti létesítmény létesítésének, bővítésének, felújításának, helyreállításának, korszerűsítésének, valamint lebontása során olyan megoldást kell választani, hogy az erdészeti létesítmény, illetve annak rendeltetésszerű használata, valamint az erdészeti létesítményhez kapcsolódó építési tevékenységek az erdei élőhelyet és életközösséget, valamint a faállomány felújuló képességét csak a legszükségesebb mértékben befolyásolják.
- Az erdőben csak az erdő rendeltetésével, közjóléti szerepével és a fenntartható erdőgazdálkodással összhangban álló, rendeltetésszerű használatra alkalmas közjóléti berendezés és létesítmény helyezhető el és tartható fenn.
- Fokozottan tűzveszélyes állományban nem létesíthető tűzrakóhely.
- Vizes élőhelyeken keresztül közlekedés és szállítás nem végezhető.
- Erdei rakodó az erdőtervben is rögzítetten védett növények élőhelyeül szolgáló tisztásokon, gyepeken, továbbá vizes élőhelyeken és ezek közvetlen környezetében nem létesíthető. (47/2014. VM. rendelet alapján)

A védett természeti területnek nem minősülő, külön jogszabály szerinti Natura 2000 területeken található erdőre, erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületekre vonatkozó üzemtervi előírásokat az erdészeti hatóság a védett természeti

területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv közreműködése mellett, e törvény hatálybalépésétől számított 1 éven belül felülvizsgálja és az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre vonatkozó külön jogszabálynak megfelelően szükség szerint módosítja.

Az erdőtervezési körzet infrastruktúrális feltártsága megfelelően biztosított. További fejlesztésük külön tervezés és engedélyezés után történhet. A területen kialakított nyiladék rendszer sok helyen nem követi a természetes terepi vonalakat. Azok a nyiladékok, amelyek az elmúlt évek során nem voltak megfelelően karban tartva, kikerültek az erdőtervi nyilvántartásból. A térképi megjelenítésük ennek megfelelően változott: törlésre kerültek, vagy keskeny nyiladékként kerültek feltüntetésre.

Az erdőgazdálkodást közvetlenül szolgáló földterületeken (mint például cserjés, vadföld, tisztás) a korábbi nyilvántartási adatok lettek figyelembe véve. A nyilvántartástól jelenleg eltérő hasznosítások (pl. tisztás helyén vadföld stb.) esetén az erdőterv megjegyzés rovatában kerültek feltüntetésre.

A Natura 2000 területet érintő egyéb földterület használatok

A Natura 2000 területeken a fent leírtak ugyanúgy érvényesek.

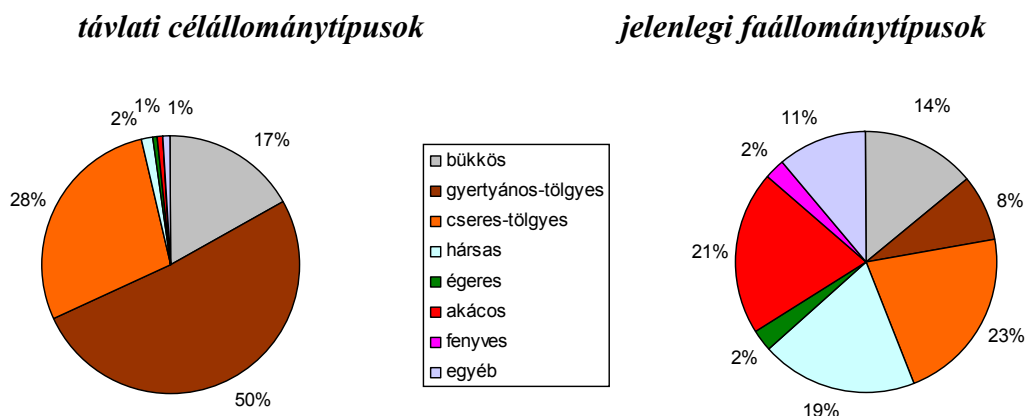
3.5. Az erdőtervezési körzet területén lévő erdő természeti állapotának ismertetése

Az erdőtervezési körzet átlagos erdősültsége 40%. A Kapos völgyétől északra levő területrészeké minimális (5% körüli), attól délre viszont az 50%-t is meghaladja, a nagy összefüggő erdőtömböt csak a Surján-völgy települései és mezőgazdasági területei szabdalják. A mély vízmosásokkal, meredek oldalakkal tagolt dombvidék kevésbé volt alkalmas a mezőgazdasági művelésre, ezért erdeinek nagy része megmaradt.

Az öreg erdők jelentős hányada ezért megőrizte természetközeli állapotát. A II. világháború előtt, a levágott erdők felújítása jellemzően természetes bükk újulatról, vagy sarjra történt. Csak néhány uradalomban foglalkoztak tölgy makkvetéssel. A makkot azonban jellemzően messzi vidékekről hozták, így jelentős mennyiségű kocsányos- és szlavón tölgy került a kocsánytalan tölgy termőhelyére. A világháború környékén keletkezett erdőkben jelentősen megnőtt a cseres és hársas sarjeredetű állományok aránya. A legeltető állattartás visszaszorulásával, sok területet telepítettek be fenyővel és jelentősen nőtt az akác térfoglalása. A legjelentősebb beavatkozás azonban ezt követően, egészen a 80-as évek közepéig következett be, amikor nagy kiterjedésű (20-100 ha) tarvágásokat hajtottak végre, melynek következtében hársas konszociációk tömege keletkezett. Tovább rontotta az erdők természetességét az utóbbi 60 évben szárazabbá váló éghajlat (az OMSZ adatai szerint legalább 50 mm-rel csökkent a térségben az évi átlagos csapadék-mennyiség), és az erdők természetes megújuló-képességét (főleg a tölgyek esetében) akadályozó vadsűrűség.

Mindezek következtében a természetes erdőket főként jellemző gyertyános – tölgyesek helyén nagy többségében megváltozott fajokösszetételű és állomány-szerkezetű származékerdők (tuskósarjakok, hársas-, cseres-, gyertyános konszociációk, kocsányos tölgyesek stb.) jöttek létre.

Az erdőtervezés során távlati célállományként jellemzően a termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulások kerültek meghatározásra, a jelenlegi faállománytípusok azonban ettől jelentős mértékben eltérnek:

Az egyéb kategóriába túlnyomó részben gyertyánosok (és egyéb kemény lombosok) tartoznak

Mint a diagramból látható a körzet erdeinek ötöde akác, harmada hársas- vagy gyertyános konszociáció, ötöde pedig cseres (mely túlnyomó részben gyertyános-tölgyes, vagy kocsánytalan tölgyes termőhelyen áll), de előfordulnak fenyő és egyéb ültetvények is. Mindösszesen kevesebb, mint 3000 ha, az összes erdőnek mintegy 30%-a tekinthető a termőhelynek megfelelő állománynak.

A véghasználatok során ezért kifejezetten jelentős arányú a fafajcserével történő felújítási előírás. A cseres véghasználatok 82%-a-a (közel 200 ha) kocsánytalan tölgygel kerül felújításra. Szerkezet-átalakításra tervezettek a hársasok (65 ha), a gyertyánosok (70 ha), a fenyvesek (65 ha), és az akácok fele (200 ha) is. Összességében a 1 220 ha erdősítési előírás 63%-án szerkezet-átalakítás van tervezve, ahol a fafajcsere önmagában egy természetesebb, állékonyabb erdőkép felé történő elmozdulást jelent. A statisztikák ugyan nem tudják megjeleníteni, de ideszámíthatjuk még a termőhelyidegen szlavón tölgyesek átalakítását is. Mindemellett, ahol erre lehetőség nyílt, a véghasználatok során facsoportok, kisebb állományrészek visszahagyása van tervezve, melyek területén semmiféle fakitermelés nem folytatható, még egészségügyi termelés sem. A mikroélőhelyek visszahagyása 10 év alatt összesen 50 ha redukált területű kb. 18 000 m³ fatömegű idős állomány lábbon hagyását jelenti!

A véghasználati előírások palettáján megjelent a szálalóvágás is, és nőtt a felújítóvágások aránya, ami azt jelzi, hogy ahol arra lehetőség kínálkozott, ott elnyújtottabbak lesznek a véghasználatok.

Az állománynevelési előírások során mindenhol a ritka (öshonos) elegyfajok kímélete, fokozatos felszabadítása került előírásra. A terv az invazív fafajok visszaszorításához szükséges összes tervelőírást tartalmazza.

A túlszaporodott, a természetes folyamatokat jól érzékelhetően akadályozó vadállomány szabályozására vonatkozó előírások nem képezik az erdőterv részét.

Az Észak-zselici erdőségek Különleges Természetmegőrzési Terület jelölő erdőtársulásainak természeti állapota

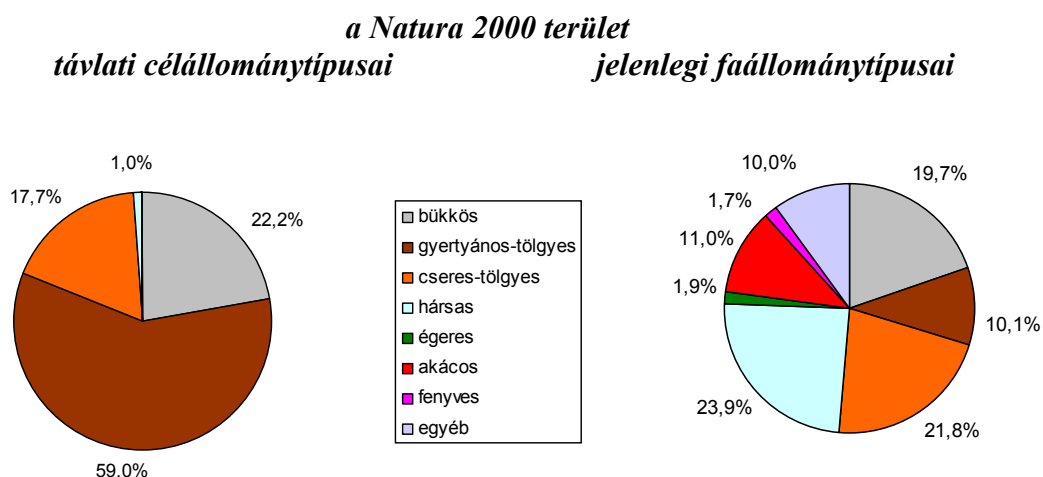
Az erdőtervezési körzetben a Natura 2000 oltalom alatt álló erdők faállomány-típusonkénti természetessége az Evt. 7. § (1) bekezdése szerint besorolva:

Faállomány-típus	Összesen		Természetes		Term.-szerű		Származék		Átmeneti		Kultúr		Faültetvény	
	Terület	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%	Ter.	%
Bükkösök	943,94	19,3			732	78	209	22	3	0				
Gy-kocsánytalan tölgyesek	245,73	5			137	53	109	43	10	4				
Gy-kocsányos tölgyesek	201,98	4,1			111	55	91	45						
Kocsánytalan tölgyesek	421,14	8,6			177	42	240	57	4	1				
Kocsányos tölgyesek	161,91	3,3			32	27	109	60	21	13				
Cserések	570,14	11,7			120	21	443	78	7	1				
Molyhos tölgyesek	0	0												
Akácosok	533,73	10,9							11	2	523	98		
Gyertyánosok	416,49	8,5			72	17	332	80	12	3				
Juharosok	24,02	0,5					17	69	7	29	1	2		
Kórisések	6,2	0,1			0	8	6	93						
Egyéb kemény lombosok	25,91	0,5					1	4	7	25	18	71		
Nemes nyárasok és nemes fűzesek	9,71	0,2											10	100
Hazai nyárasok	1,53	0					2	100						
Fűzesek	0,93	0					1	100						
Égeresek	91,22	1,9			3	3	83	91	6	6				
Hársasok	1142,7	23,4			52	4	1039	91	52	5				
Nyíresek	0	0												
Egyéb lágy lombosok	0	0												
Erdeifenyvesek	48,64	1					4	8	11	22	34	70		
Feketefenyvesek	0	0												
Lucfenyvesek	44,13	0,9							0	1	44	99		
Egyéb fenyvesek	0	0												
Összesen:	4890,1	100			1436	29	2685	55	151	3	620	13	10	0

A táblázatból látható, hogy az érintett erdők többsége a származékerdő kategóriába tartozik. Természetes erdő már nem található, a természeteszerű erdők többnyire a bükkösök, illetve az elegyes kocsánytalan tölgyesek. A hársasok, gyertyánosok, cseresek, kocsányos tölgyesek és égeresek nagy része erős emberi beavatkozást tükröz. Más térségekhez képest, viszont viszonylag alacsony a kultúrerdők (elsősorban akácok) aránya.

Az erdők nyilvántartott természetességét térképen szemléltettük a mellékletben.

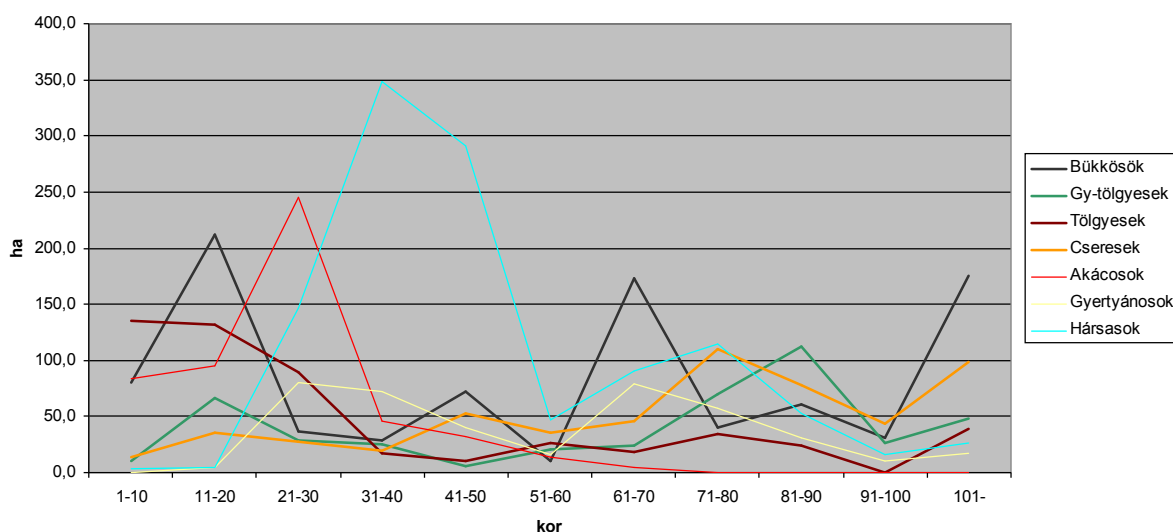
A Natura 2000 terület esetében is megállapítható tehát, hogy jelentős az eltérés az élőhelynek megfelelő természetes erdőtársulások és a jelenlegi erdőkép között:

Az egyéb kategóriába túlnyomó részben gyertyánosok (és egyéb kemény lombosok) tartoznak

Mint az ábrából látható, leginkább a GY-KTT termőhelyek alakultak át, itt rendszeresen hársas, gyertyános, illetve cseres faállományok állnak. A természetes cseresek helyén pedig gyakran hársasok vagy akácok találhatók.

A következő ábrából az is leolvasható, hogy ez az erdőátalakító tevékenység 20-60 évvel ezelőtt volt a legnagyobb mérvű. A 80 évnél idősebb, illetve a 20 évnél fiatalabb erdők természetessége lényegesen kedvezőbb:

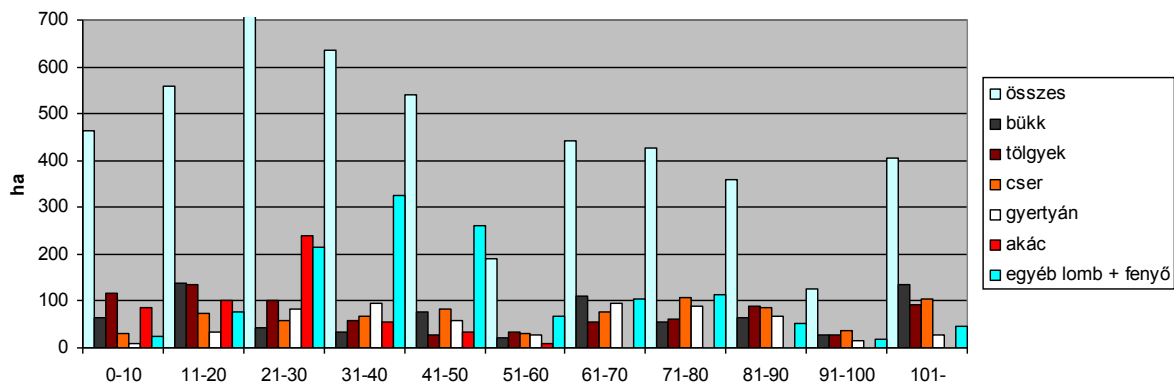

Az egyes korosztályok területét faállomány-típusonként az alábbi táblázat szemlélteti:

Faállomány-típus	%	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-
Bükkösök	19,3	80,2	212,3	36,4	29,0	72,1	9,8	173,3	40,6	61,1	30,8	174,9
Gy-kocsánytalan tölgyesek	5,1	7,6	53,8	8,2	5,6	5,4	19,2	15,7	67,8	47,5	7,2	6,5
Gy-kocsányos tölgyesek	4,1	2,6	12,6	21,0	19,6	0,9	2,0	8,9	2,0	64,7	18,7	42,0
Kocsánytalan tölgyesek	7,9	119,7	82,8	84,2	11,4	0,3	16,5	1,6	33,4	0,0	0,0	24,7
Kocsányos tölgyesek	3,2	15,3	49,3	5,6	5,6	9,5	9,5	17,1	1,0	24,2	0,0	14,7
Cseresek	11,8	14,1	35,6	27,9	19,2	53,1	35,4	45,4	109,5	78,1	43,9	98,0
Molyhos tölgyesek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Akácosok	10,9	83,7	95,0	245,5	45,8	32,1	13,2	4,6	0,4	0,4	0,0	0,0
Gyertyánosok	8,6	0,0	4,6	79,7	72,6	40,6	15,7	79,2	57,2	31,2	10,0	17,1
Juharosok	0,5	0,0	7,5	4,6	5,4	1,3	3,3	1,1	0,7	0,0	0,0	0,0
Kőrisesek	0,1	0,3	0,8	0,7	0,0	0,0	1,2	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb kemény lombosok	0,5	0,2	0,0	6,5	16,5	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nemes nyárasok és nemes fűzesek	0,2	0,0	0,0	9,6	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hazai nyárasok	0,0	0,0	0,0	1,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fűzesek	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Égeresek	1,9	3,0	5,4	17,1	23,0	20,9	18,0	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Hársasok	24,0	3,8	4,8	146,5	348,5	291,4	46,8	90,4	114,4	52,6	15,9	26,2
Nyíresek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb lágy lombosok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Erdeifenyvesek	1,0	0,0	1,5	18,0	18,8	9,2	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6
Feketefenyvesek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lucfenyvesek	0,7	0,0	0,0	19,4	14,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb fenyvesek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Összesen ha	4757	330,5	566,0	733,0	635,9	539,8	191,2	443,0	427,0	359,8	126,5	404,7
Összesen %	100	6,9	11,9	15,4	13,4	11,3	4,0	9,3	9,0	7,6	2,7	8,5

0 éves, faállománytípusba nem besorolható üres vágás 133,5 ha.

korosztályok területe fafajonként

Az egyéb lomb kategória elsősorban az ezüsthársat jelenti, mellette kevés éger és fenyő fordul elő, míg a többi faj aránya szinte elhanyagolható.

Az ábra jól tükrözi az évtizedek során bekövetkezett szemlélet-változásokat:

- A 80 évnél idősebb állományokban a társulás-alkotó főfafajok dominanciája a jellemző;
- 60-80 évvel ezelőtt a cser vált divatos fafajjává az erdősítésekben, s mellette megugrott az ezüsthárs aránya;
- 20-60 évvel ezelőtt a nagy területű tarvágások és a rohamosan emelkedő vadsűrűség következtében kiugróan magassá vált az elhársasodott állományok aránya;
- Az utóbbi 20 év során jól megfigyelhetően újra a tölgyes és bükkös erdőfelújítások kerültek előtérbe, a „divatfajok” aránya jelentősen visszaszorult. Ez a tendencia követhető a mostani erdőtervben is.

A 100 évnél idősebb erdők viszonylag magas arányát a bükk és tölgy magas vágáskora (100.110 év), illetve a meredek oldalak és vízmosások véderdeinek meghagyása eredményezi. A vizsgált erdőterületen 120 évnél idősebb erdők jelenleg alig találhatók, s jól látható, hogy a 60 évnél idősebb, természetszerű állományokat egy hosszú hullámvölgy követi a 20-60 éves korosztályokban.

Bár a diagramból egy változatos koreloszlás rajzolódik ki, erdőrézset szinten jellemzően az egykorú, vágásos erdőkép dominál. Ennek a képnek a hosszútávon történő javítását szolgálja a már a fentiekben is említett jelentős mértékű erdőterület átalakító üzemmódba sorolása.

9180 Törmeléklejtő- és szurdokerdők

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus.

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 12737,6 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil, de kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

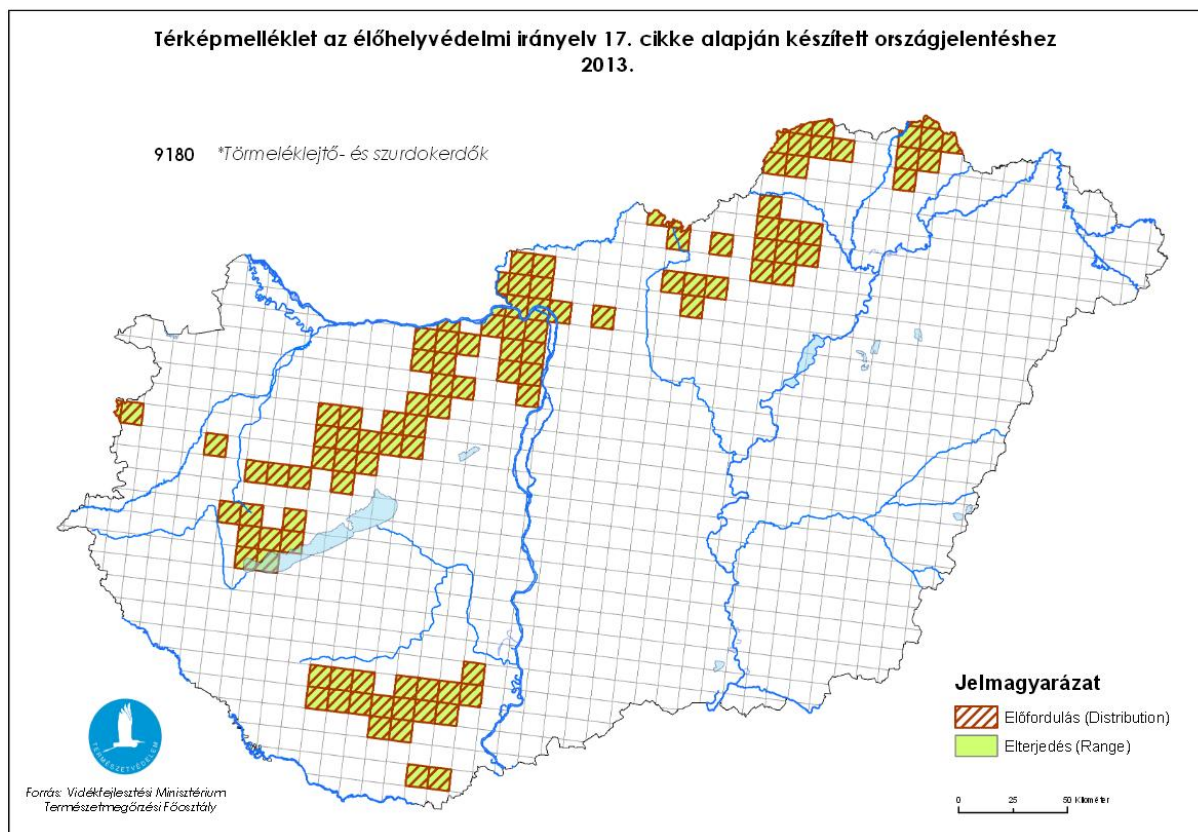
Élőhely kiterjedése (distribution area): 37 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése nem stabil és kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

- Elterjedés: nem kielégítő
- Élőhely kiterjedése: rossz
- Struktúra, funkció: nem kielégítő
- Jövőbeli kilátások: nem kielégítő
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

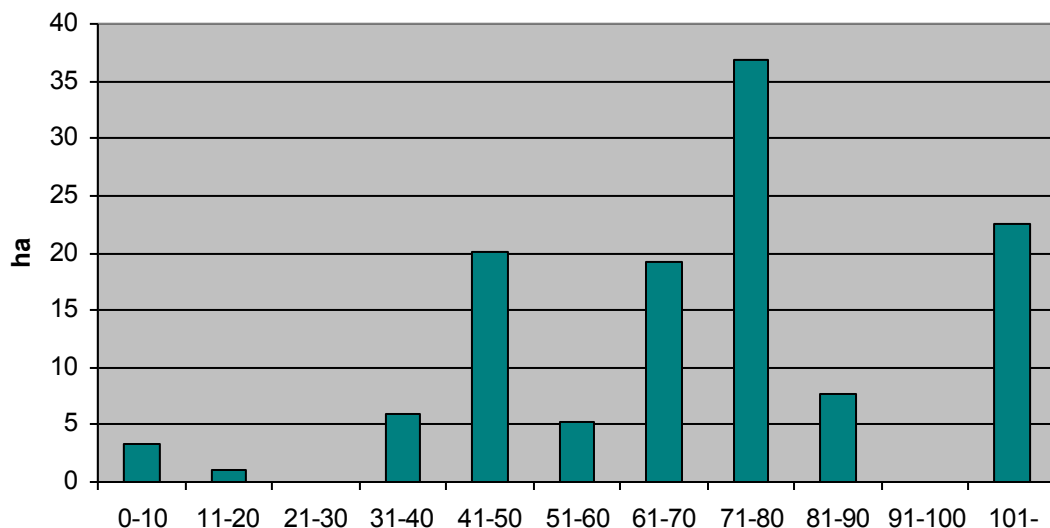

Az SDF szerint a Natura 2000 terület 1%-t borítja, természetessége jó, globális helyzete jó. A valóságos térfoglalás megállapításához nem áll rendelkezésre alapadat. A DDNPI munkatársai nem jeleztek ilyen területet, ismételt megkeresésre is csak azt mondták, hogy nincs róla adatuk. A szakmai háttéranyag szerint az élőhely talaja „sziklás váztalaj, vagy sekély lejtőhordalék erdőtalaj lehet” – ilyen talaj viszont a Kelet-Zselic lösz alapkőzetén nem alakulhat ki.

Az élőhelybe két erdőtípus tartozik, a *szurdokerdők* és a *törmeléklejtő-erdők*. Utóbbi egyértelműen nem fordul elő a vizsgált területen, a szurdokerdők megítélése azonban bizonytalan. Vannak olyan, suvadásos, mély vízmosások, melyek a szurdokerdők több ökológiai jellemzőjét is mutatják (KJ, HJ, MK elegyfajok, MOHÓ, KMO cserjefajok, gypsintben páfrányfajok, köztük gímpáfrány is). Annak eldöntése, hogy ezek közül melyek nevezhetők szurdokerdőnek, az állami természetvédelem feladata lenne, azonban erre nem került sor. További ellentmondás, hogy a természetvédelem által készített (fenti) térkép a naturás terület déli felére mutatja csak ilyen élőhely előfordulását, a szurdok-jellegű völgyek viszont inkább az északi harmadban jellemzők.

A potenciálisan szurdokerdőként nevesíthető terület becsült nagysága kb. 120 ha. Ez a Natura 2000 terület ETK-be eső területrézisének mintegy 2%-a.

A vélhetően jelölőnek tekinthető szurdokerdők korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy az erdők többsége 60 évnél idősebb. 30 év alatti erdő alig található, az utóbbi évtizedekben ezeket a területeket már jellemzően megkímélték a véghasználatoktól. A II. világháborút követő évtizedekben viszont kb. 30 ha tarvágásra került.

91E0 Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus.

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 59737 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

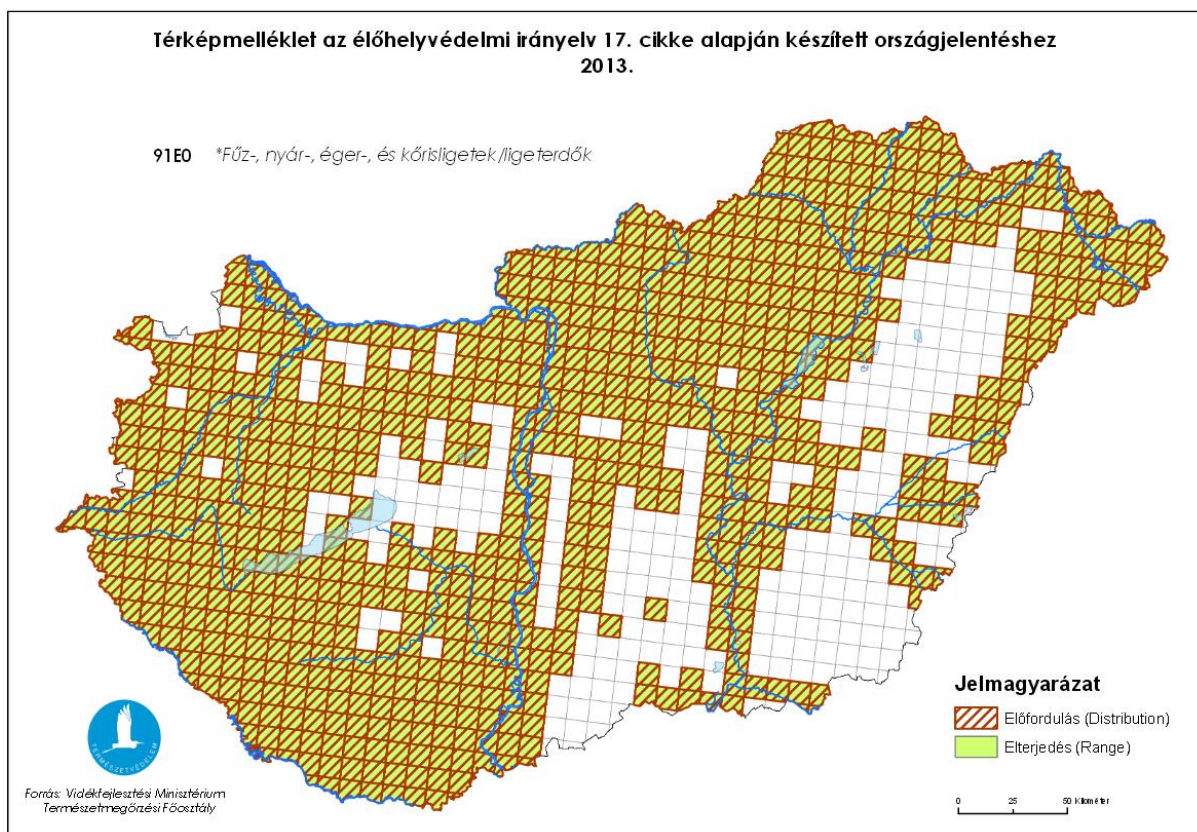
Élőhely kiterjedése (distribution area): 400 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése csökken és kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

- Elterjedés: nem kielégítő
- Élőhely kiterjedése: rossz
- Struktúra, funkció: rossz
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

Az SDF szerint a Natura 2000 terület 2%-t borítja, természetessége jó, globális helyzete jó.

Ez az élőhely-típus nagyon sok társulást foglal magába, melyből a Zselicben csak a fűz- és éger-kőris ligetek fordulnak elő. Ezek rendszerint keskeny sávban követik a természetes vízfolyások medrét, ritkán képeznek önálló erdőrészt. Jelölőnek tekintendő erdőrészletre a természetvédelmi szervektől nem érkezett javaslat.

A teljes Natura-s területnek és az ETK-be eső területrészeknek is valóban a 2%-át borítják égeresek, ezek azonban nem a termőhelyükön lévő származékdombok, jellemzően keményfás ligeterdő helyére ültetett monokultúrák. A megfelelő termőhelyen álló, elfogadható természetességű erdő aránya a teljes területen százalékban nem mérhető, az ETK-be eső részben mindössze 6 ha (3 középkorú erdőrészlet).

91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 27637,3 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: csökkenő

A becsült elterjedési terület csökken és kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

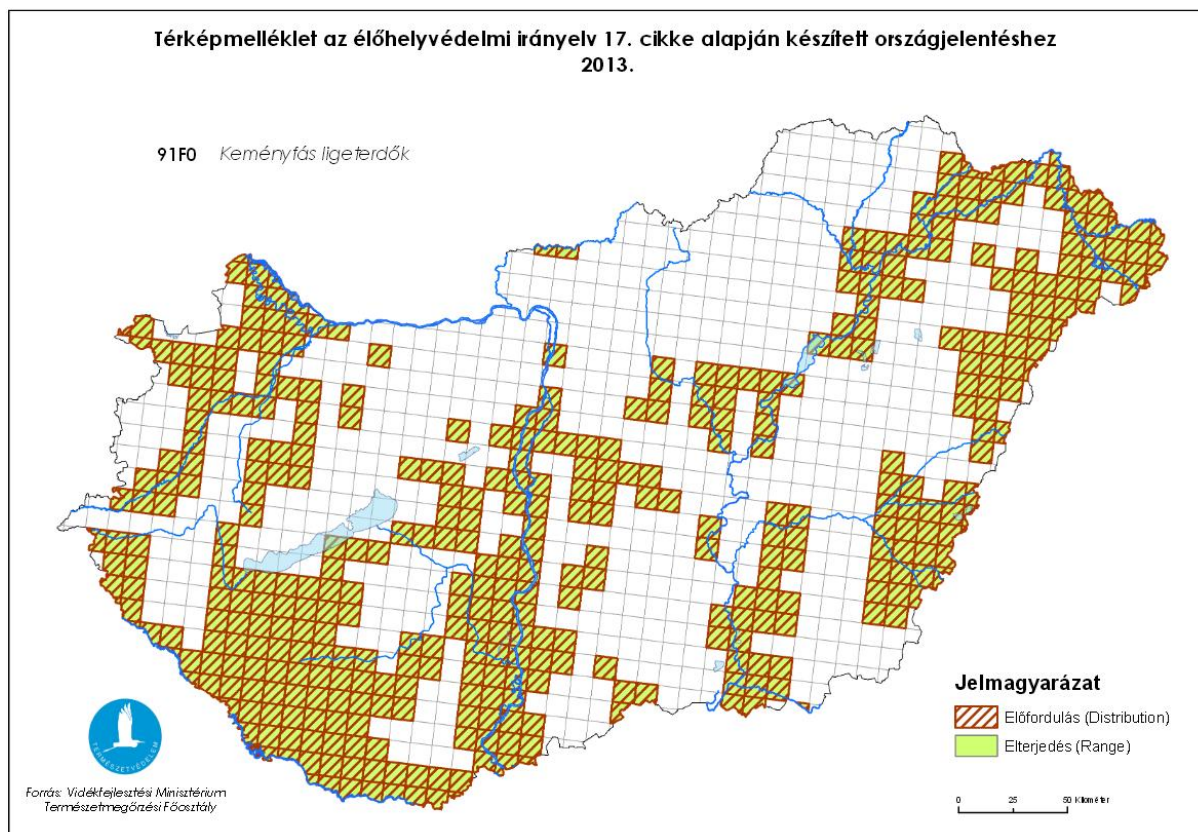
Élőhely kiterjedése (distribution area): 300 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése csökken és kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

- Elterjedés: rossz
- Élőhely kiterjedése: rossz
- Struktúra, funkció: rossz
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

Az SDF szerint a Natura 2000 terület 1%-t borítja, természetessége jó, globális helyzete jó.

A valóságban csak kisebb foltokban (talán egy erdőrészletben) található ilyen élőhely. A tölgy-kőris-szil ligeterdők alapvetően a síksági nagy folyók ártereinek legmagasabb részein, illetve a mellékfolyók és patakok mentén előforduló, nagy produktív erdők. Dombvidékeken, csak a kiszélesedő völgyek jó vízellátottságú területein várható előfordulásuk. A potenciális élőhely nagy része jelenleg szántóként művelt.

Hosszú távon a Natura-s erdőterületnek 1%-át boríthatnák keményfás ligeterdőknek tekinthető, kőrisrel, égerrel elegyes kocsányos tölgyesek, azonban ezeken az élőhelyeken jelenleg jellemzően (86%-ban) ültetett égeresek találhatók. A tölgy-kőris-szil termőhelyen folytatott szerkezet-átalakítás esetén összesen 90-100 ha keményfás ligeterdő prognosztizálható.

91K0 Illír bükk (*Fagus sylvatica*)-erdők

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 7598 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

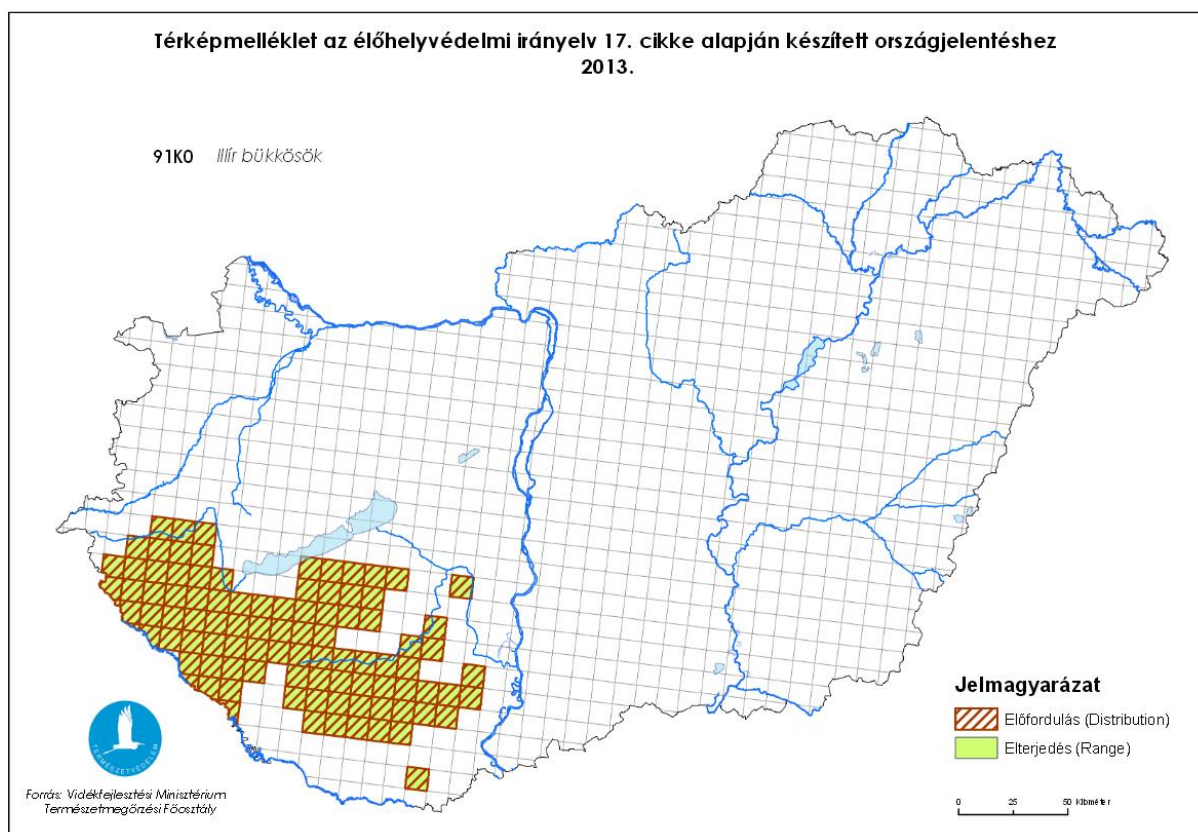
Élőhely kiterjedése (distribution area): 280 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: stabil

Az élőhely becsült kiterjedése stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

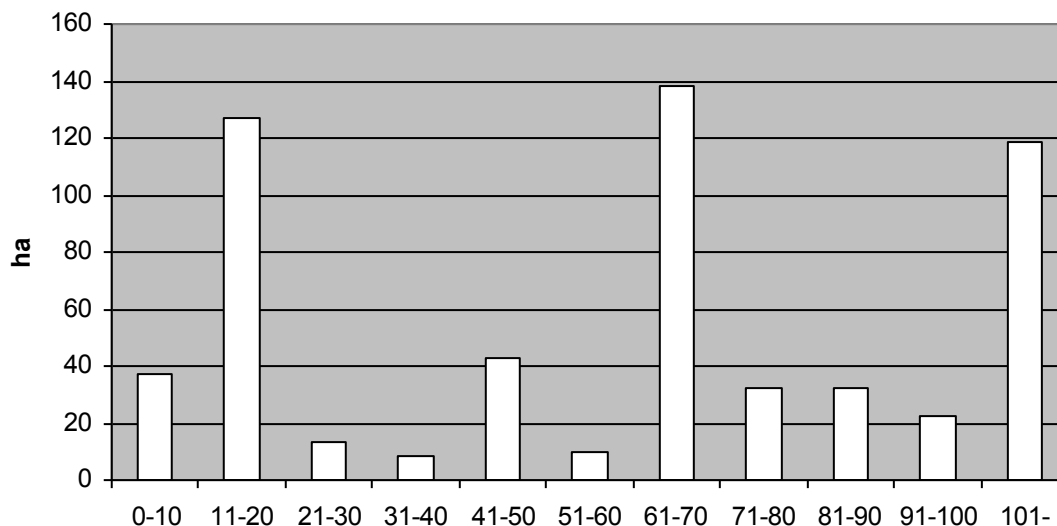
- Elterjedés: kedvező
- Élőhely kiterjedése: kedvező
- Struktúra, funkció: nem kielégítő
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

Az SDF szerint a Natura 2000 terület 50%-t borítja, természetessége jó, globális helyzete kiváló.

Az erdőadattár adatai szerint a Natura-s területnek ennél lényegesen kisebb hányadát, 16,7%-t borítanak bükkösök. Az ETK-be eső területrészen az arány hasonló (19,1%), melynek mintegy 62%-a (580 ha) tekinthető vélhetően jelölő erdőtípusnak. A többi helyen a bükk láthatóan visszaszorulóban van, hosszú távon gyertyános-tölgyessé alakulása várható, de jelentős az akáccal (sőt bálványfával) fertőzött állományok aránya is.

A jelölőnek tekinthető bükkösök korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy a 20-60 éves korosztály szinte hiányzik és az erdők jelentős része 100 évnél idősebb. A 90 évnél idősebb bükkösök nagy része (2/3-a) felújítógaggással érintett. Ebből adódóan, valamint a közelmúltban elvégzett véghasználatok miatt, viszonylag magas a fiatal erdők aránya.

A jelölőnek tekinthető bükkösök szinte teljes mértékben állami tulajdonban vannak, ami kedvező a felújítások várható sikere szempontjából. Fenntartható erdőgazdálkodás esetén az idős erdők arányának átmeneti csökkenése mellett, korosztályonként mintegy 80 ha bükkös prognosztizálható.

91L0 Illír gyertyános-tölgyes

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 14823 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

Élőhely kiterjedése (distribution area): 780 km²

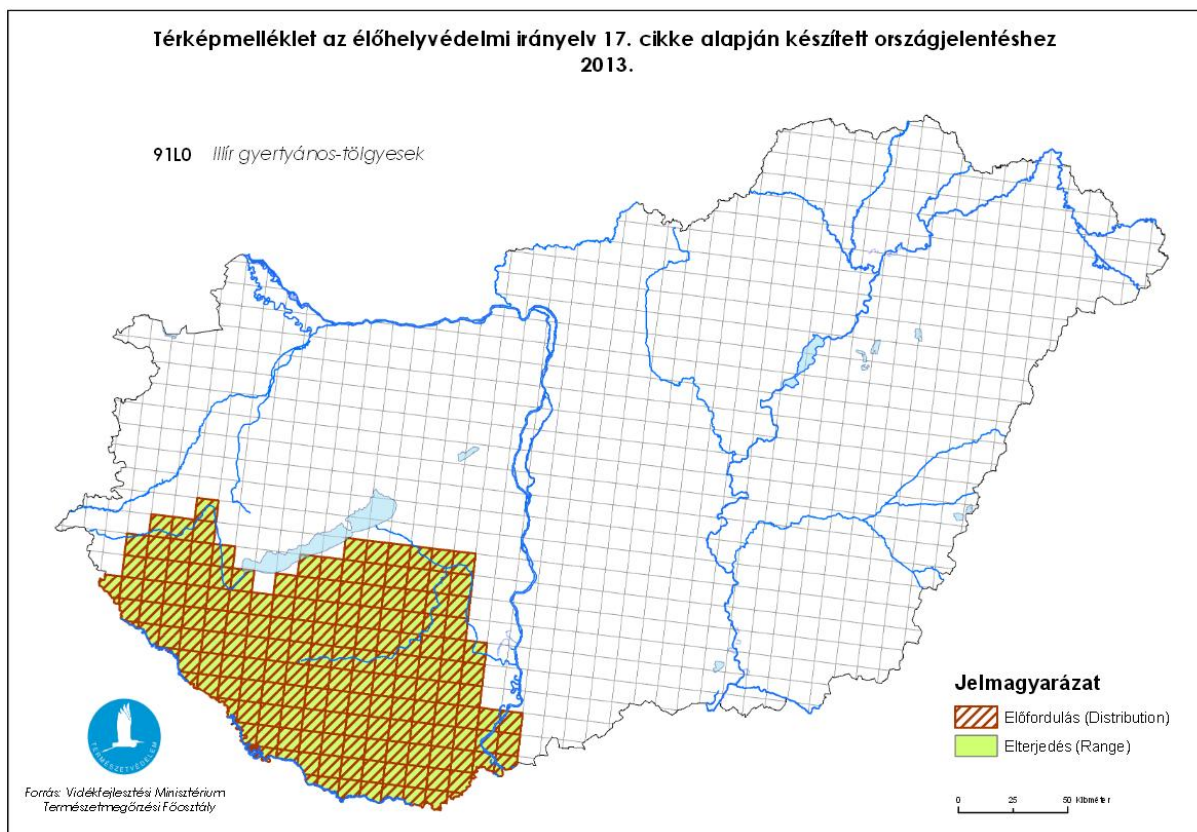
A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése csökken, de nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

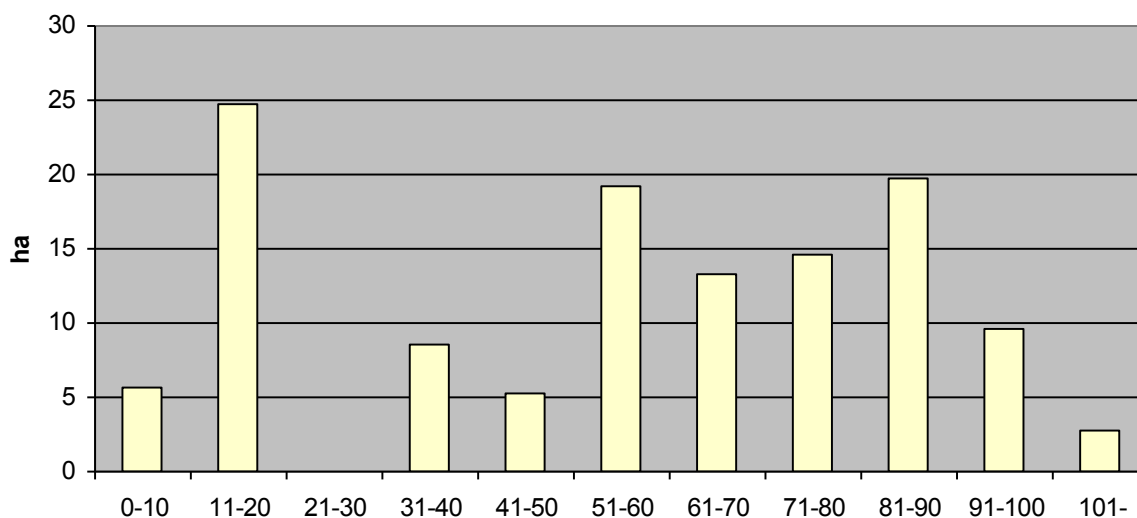
- Elterjedés: kedvező
- Élőhely kiterjedése: nem kielégítő
- Struktúra, funkció: rossz
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

Az SDF szerint a Natura 2000 terület 20%-t borítja, természetessége jó, globális helyzete kiváló.

Az erdészeti nyilvántartás szerint a teljes Natura site-nak, és az ETK-be eső területnek is csak 9%-át borítják gyertyános-tölgyesek. Ezek nagyobb része azonban erősen elgyertyánosodott, hársasodott, vagy cseresedett és gyakori az is, hogy a kocsánytalan tölgy termőhelyén kocsányos tölgy áll. Nem ritkák az ültetett szlavón- (sőt magyar-) tölgyesek sem. A fiatal erdőkben a gyertyán hiánya is jellemző. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényelne, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg pontosan. Jelenleg 125 ha, 2,5% körül becsülhető. Potenciálisan az erdőterület 59%-át (2900 ha-t) boríthatná, tehát arányának igen jelentős növekedése várható.

A vélhetően jelölőnek tekinthető gyertyános-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy a megfelelő állapotú gyertyános tölgyesek korosztályai viszonylag egyenletes, de igen alacsony értéket mutatnak, míg a 20-50 éves korosztály szinte teljesen hiányzik. A 20 év alatti erdőkben valamelyest nagyobb a területfoglalása (a 10 év alatti, „folyamatos” erdősítések jellemzően tölgygel indítják, a gyertyánt nem tűntetik fel, ezért ez még sok esetben nem jelenik meg a statisztikában). A körülbelül 2900 ha gyertyános-tölgyes termőhelyen folytatott fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 250 ha ilyen erdő prognosztizálható.

91M0 Pannon cseres-tölgyes

Az élőhelytípus adatai a természetvédelmi helyzetről 2007-ben készített jelentés alapján:

Élőhely elterjedési területe (range): 30984,3 km²

Az elterjedési terület (range) trendje: stabil

A becsült elterjedési terület stabil és nem kisebb az országos szintű „kedvező referencia-területnél”. Tehát az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító nagyságú, vagy annál nagyobb tájban fordul elő.

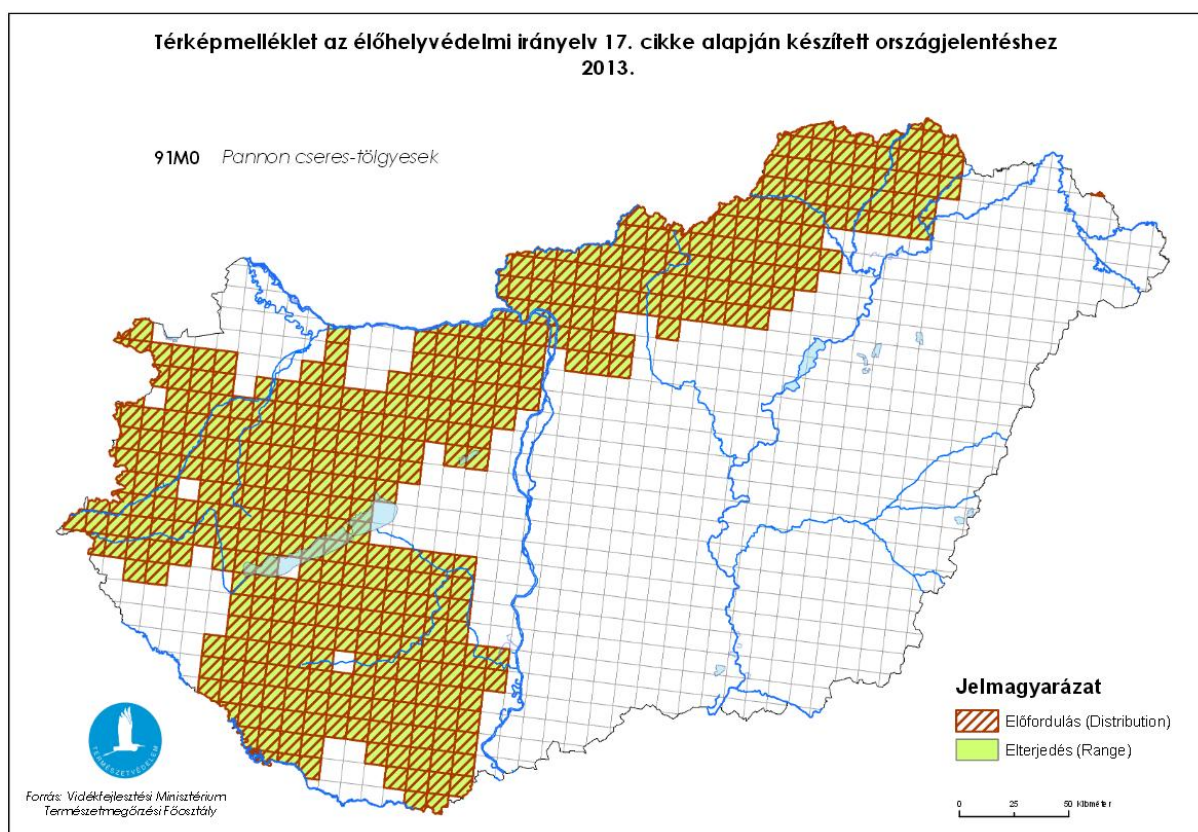
Élőhely kiterjedése (distribution area): 1500 km²

A kiterjedés (distribution) trendje: csökkenő

Az élőhely becsült kiterjedése csökken és kisebb az országos szintű „kedvező referencia területnél”, vagyis fennmaradása hosszú távon nem biztosított.

A természetvédelmi helyzet értékelése országosan

- Elterjedés: kedvező
- Élőhely kiterjedése: rossz
- Struktúra, funkció: rossz
- Jövőbeli kilátások: rossz
- A természetvédelmi helyzet átfogó értékelése: rossz

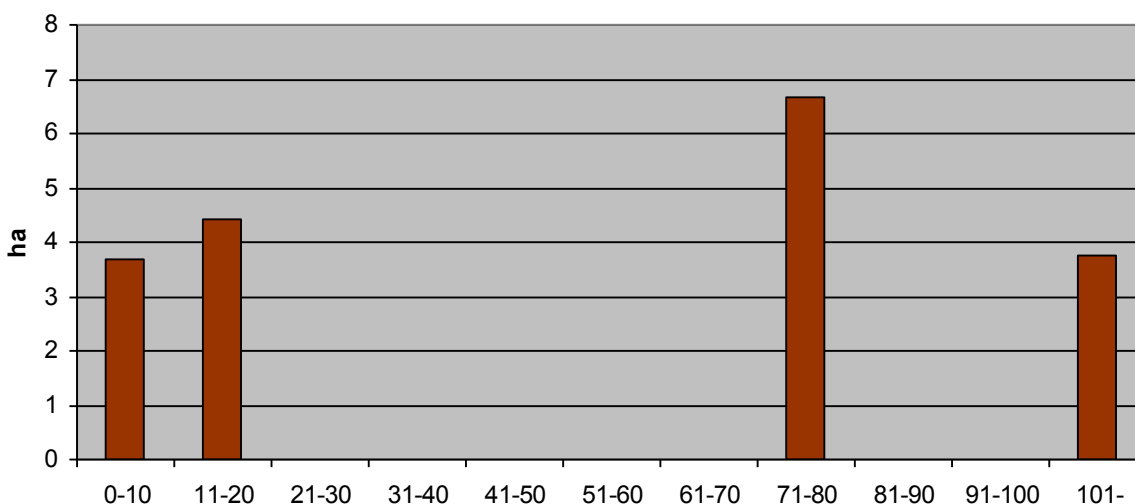

Az SDF szerint a Natura 2000 terület 10%-t borítja, természetessége átlagos, globális helyzete átlagos.

A Natura-s site 26%-át, az ETK-be eső területnek mintegy 24%-át borítják cseres, tölgyes állományok, melynek túlnyomó része azonban gyertyános-tölgyes termőhelyen keletkezett származékerdő. Sok az invazív fafajokkal (akác, bálványfa) fertőzött állomány is. A cseres-tölgyes termőhelyeken viszont többnyire akácosok, fenyvesek, hársasok találhatók. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényel, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg. Jelenleg csak igen alacsony, 0,4% körüli érték becsülhető.

Potenciálisan az erdőterület közel 18%-át boríthatná, tehát arányának jelentős növekedése prognosztizálható.

A vélhetően jelölőnek tekinthető cseres-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

A körülbelül 860 ha cseres-tölgyes termőhelyen folytatott fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 70 ha ilyen erdő prognosztizálható.

A Natura 2000 területek erdőgazdálkodással érintett jelölő fajainak természeti állapota

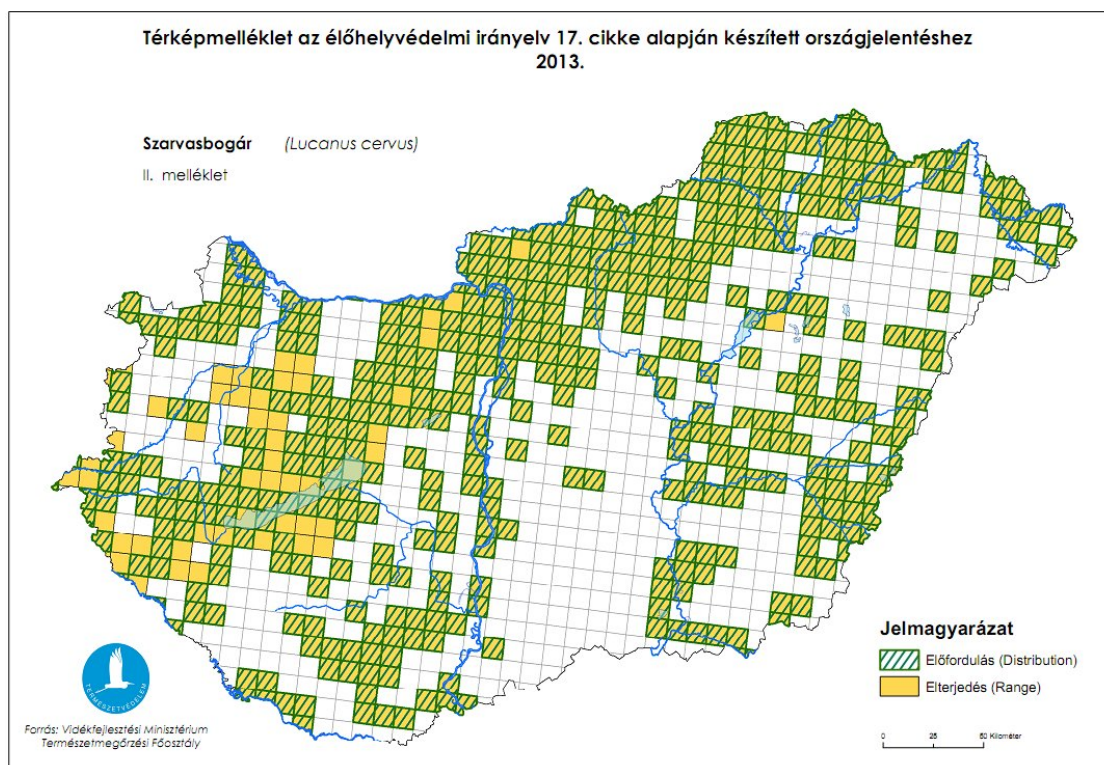
Szarvasbogár (Lucanus cervus)

Védett, közösségi jelentőségű faj.

Az imágó tölgyfajok (főleg csertölgy és kocsányos tölgy) idős, korhadó példányainak tövébe vagy a talajba a gyökér közelébe petézik. A lárvák több éven (4-5 év) keresztül fejlődnek a korhadt fák gyökerében.

Élőhelytípus, amelyhez előfordulása köthető: pannon cseres-tölgyesek (91M0), illír gyertyános-tölgyesek (91L0), keményfás ligeterdők (91F0) és pannon gyertyános-tölgyesek (91G0), illetve olyan fáslegelőkon, erdőfoltokban, parkokban, ahol idős tölgyfák találhatók.

A 2013-ban készített országjelentés alapján a faj elterjedése az alábbiak szerint alakul:

A SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett területen az állomány nagyság: $2 > p > 0\%$; a terület értékesége az adott faj megőrzöttsége szempontjából szignifikáns érték.

A fajra vonatkozóan adatot az illetékes NPI-től nem kaptunk, s az erdőtervezés során célzott, a szarvasbogárra vonatkozó adatfelvétel sem történt. Ennek ellenére kijelenthető, hogy a terepi tapasztalatok alapján, a fenti térképen jelölt elterjedésnél lényegesen jobb a faj helyzete. Valószínűsíthető, hogy minden olyan UTM-kockában, ahol van faanyagtermelést nem szolgáló terület, vagy idős ligeterdő, gyümölcsös, park található, előfordul a faj. Így minden bizonnyal az erdőtervezéssel érintett teljes területen is.

Nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

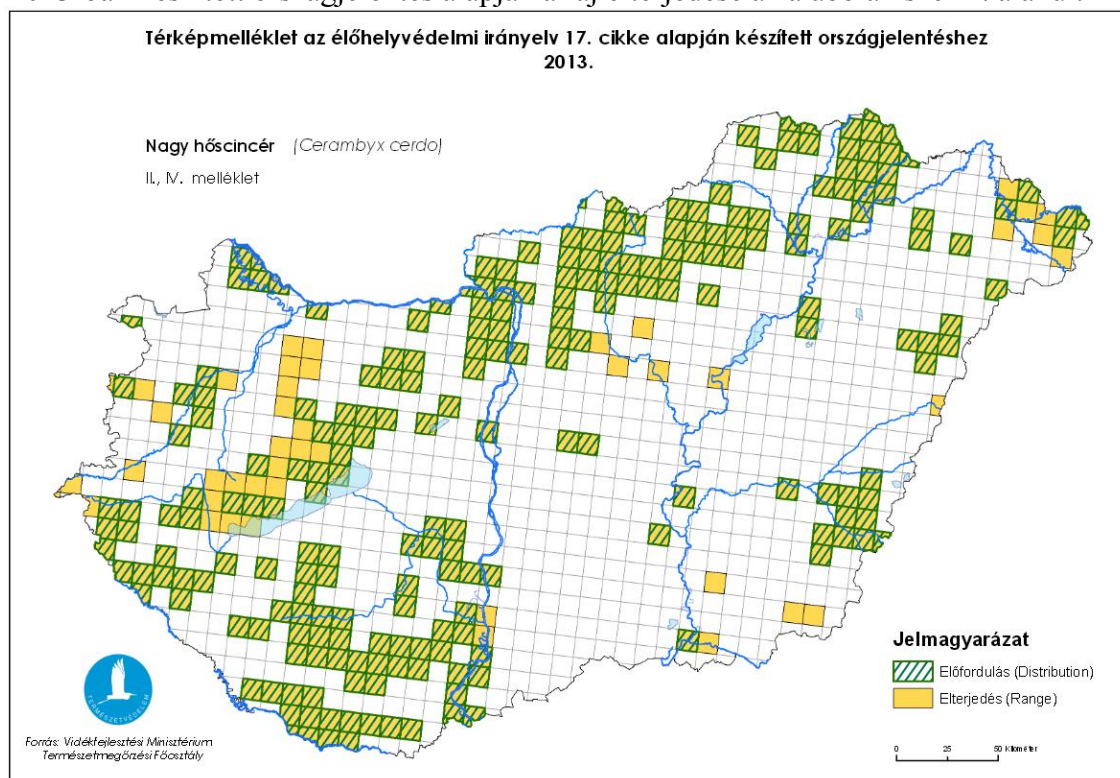
Védett, közösségi jelentőségű faj.

Olyan élő tölgyfák (főként kocsányos tölgy, de kocsánytalan, molyhos és csertölgy is) kérge alá petézik, amelyeken a törzs egy része már elhalt. A pusztuló öreg tölgyekben több generáció is fejlődik egyszerre, és maguk a bogarak több évig fejlődő lárvái is a későbbiekben hozzásegítik a fát a gyorsabb hanyatláshoz. Legerősebb állományai ott élnek, ahol nagyon öreg, magányosan vagy kisebb csoportokban álló kocsányos tölgyek találhatók.

A lárvák fejlődését optimálisan a ritkán álló fák napsütötte törzsei biztosítják. A zártabb erdőkben inkább a közvetlen napsugárzásnak kitett csúcsi részek kedveznek a lárvák fejlődésének. Ennek megfelelően a napfénynek kitett, idős tölgyfák meghagyását igényli (ritkább vagy ritkásan meghagyott erdőrészekben, facsoportokban). A hőscincérállományok megőrzését elősegíti pl. a változatos korcsoport kialakítása, hagyásfák, tanúfák meghagyása, tarvágás mellőzése, kis lékek nyitása idős erdőben.

Élőhelytípus (közösségi jelentőségű + egyéb), amelyhez előfordulása köthető: erdőszyepp-tölgyesek (91I0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0), pannon molyhos-tölgyesek (91H0), keményfás ligeterdők (91F0), fáslegelők, fasorok, parkok, mézskedvelő tölgyes, alföldi zárt kocsányos tölgyes

A 2013-ban készített országjelentés alapján a faj elterjedése az alábbiak szerint alakul:

A SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett területen az állomány nagyság: $2 > p > 0\%$; a terület értéksége az adott faj megőrzöttsége szempontjából szignifikáns érték.

A fajra vonatkozóan adatot az illetékes NPI-től nem kaptunk, s az erdőtervezés során célzott, nagy hősincérre vonatkozó adatfelvétel sem történt. Ennek ellenére valószínűsíthető, hogy minden olyan UTM-kockában, ahol van faanyagtermelést nem szolgáló terület, vagy idős gyümölcsös, park található, előfordul a faj.

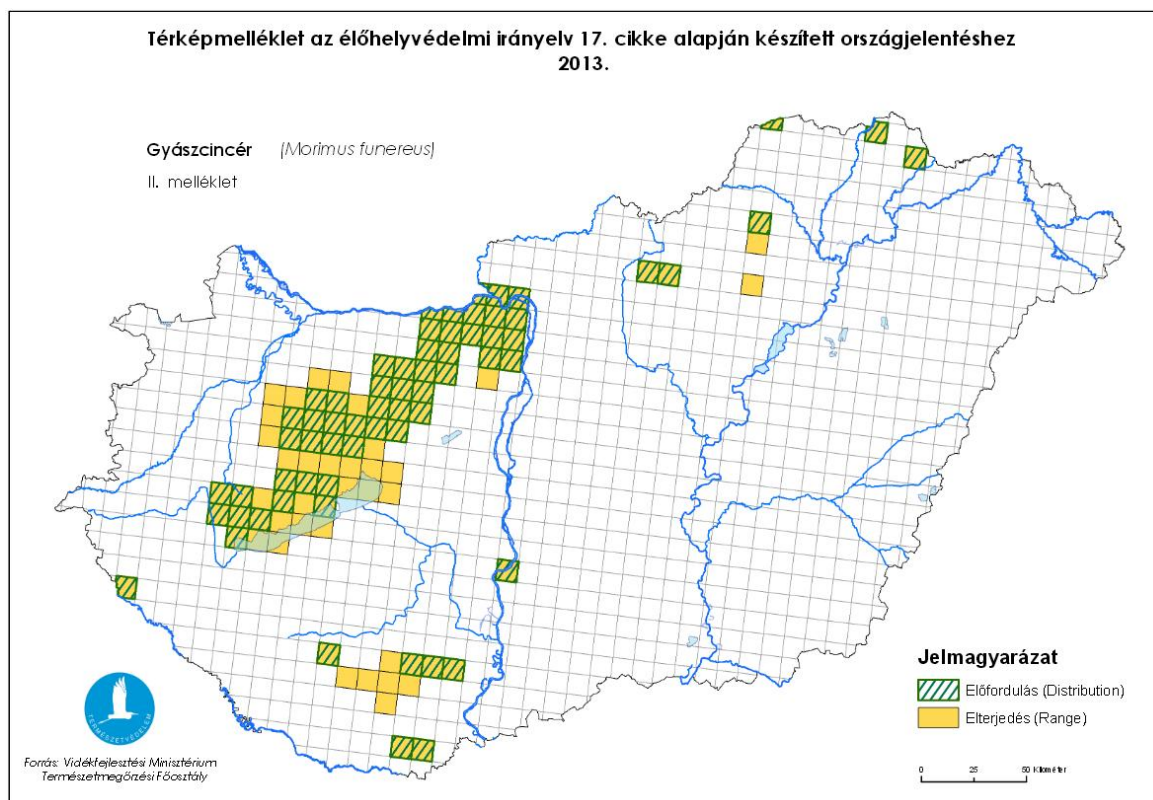
Gyászincér (*Morimus funereus*)

Védett, közösségi jelentőségű faj.

Az imágó röpképtelen. Lárvája keményfák (főleg bükk, tölgy és gyertyán) földben maradt tuskóiban, gyökereiben a kéreg alatt, majd a fatestben fejlődik. Előfordulását szinte kizárólag az 50 évnél idősebb keményfa-állományokban (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, bükkösök) mutatták ki, illetve ott, ahol az erdőművelés során a tuskókat a földben hagyták.

Élőhelytípus (közösségi jelentőségű + egyéb), amelyhez előfordulása köthető: Mészkerülő bükkösökben (9110), szubmontán és montán bükkösökben (9130), pannon cseres-tölgyesekben (91M0), pannon gyertyános tölgyesekben (91G0), illír bükkösökben (91K0) és illír gyertyános tölgyesekben (91L0) fordul elő.

A 2013-ban készített országjelentés alapján a faj elterjedése az alábbiak szerint alakul:

A SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett területen az állomány nagyság: $2 > p > 0\%$; a terület értékesége az adott faj megőrzöttsége szempontjából szignifikáns érték.

A fajra vonatkozóan adatot az illetékes NPI-től nem kaptunk, s az erdőtervezés során célzott, a gyászincérre vonatkozó adatfelvétel sem történt. Ennek ellenére valószínűsíthető, hogy minden olyan UTM-kockában, ahol van faanyagtermelést nem szolgáló terület, előfordul a faj.

Havasi cincér (Rosalia alpina)

Védett, kiemelt közösségi jelentőségű faj.

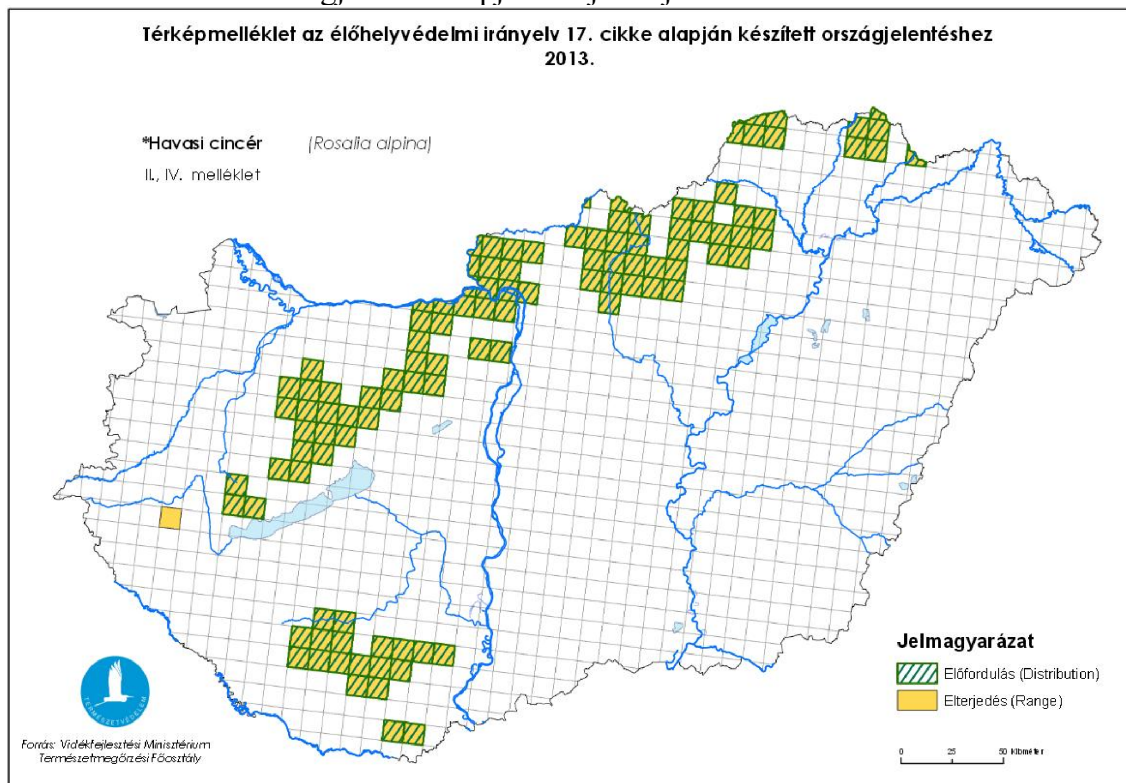
Lárvája bükk elhalt, de még lábon álló törzseiben, illetve az élő fák vastag, elhalt ágaiban a kéreg alatt, majd a fatestben fejlődik, csak olyan helyeken, ahol a fát napsütés éri (pl. zárt erdőkben, a felső lombkoronaszintben). Általában csak 50 év feletti erdőállományokban fordul elő, ahol 1-2 éves holt bükkfák találhatók (mellmagassági átmérő legalább 25 cm).

A faj viszonylag frissen elhalt fába/farészekbe rakja petéit, ezért a fakitermelés után a farakások helyszínen hagyása a rajzás időszakáig, mintegy ökológiai csapdaként működik (rajzási időszaka június-augusztus). Ha ekkor a téli, tavaszi időszakban kitermelt fák még a területen találhatók, akkor a petéző nőstények az elszállítandó fatörzsekbe fognak petézni. Az így lerakott peték, és ezáltal a következő nemzedék is gyakorlatilag megsemmisül. Ez igen erős állománycsökkenést okoz, főként, ha rendszeresen ismétlődik egy adott élőhelyen. A faj érdekében a téli, valamint kora tavaszi időszakban kitermelt fák területről történő elszállításáról legkésőbb májusig, de más xilofág fajok kímélése miatt még korábban is javasolt a kiszállítás.

Az erdőben kialakított kisebb lécek kedvezőek a faj számára, valamint célszerű előfordulási helyein az idős állományok egy részének teljes kíméléte, folyamatos jelenlétének biztosítása.

Élőhelytípus (közösségi jelentőségű + egyéb), amelyhez előfordulása köthető: általában bükkösök (9130, 9110) és gyertyános tölgyesek (91G0), ahol viszonylag sok a bükk elegyfaként.

A 2013-ban készített országjelentés alapján a faj elterjedése az alábbiak szerint alakul:

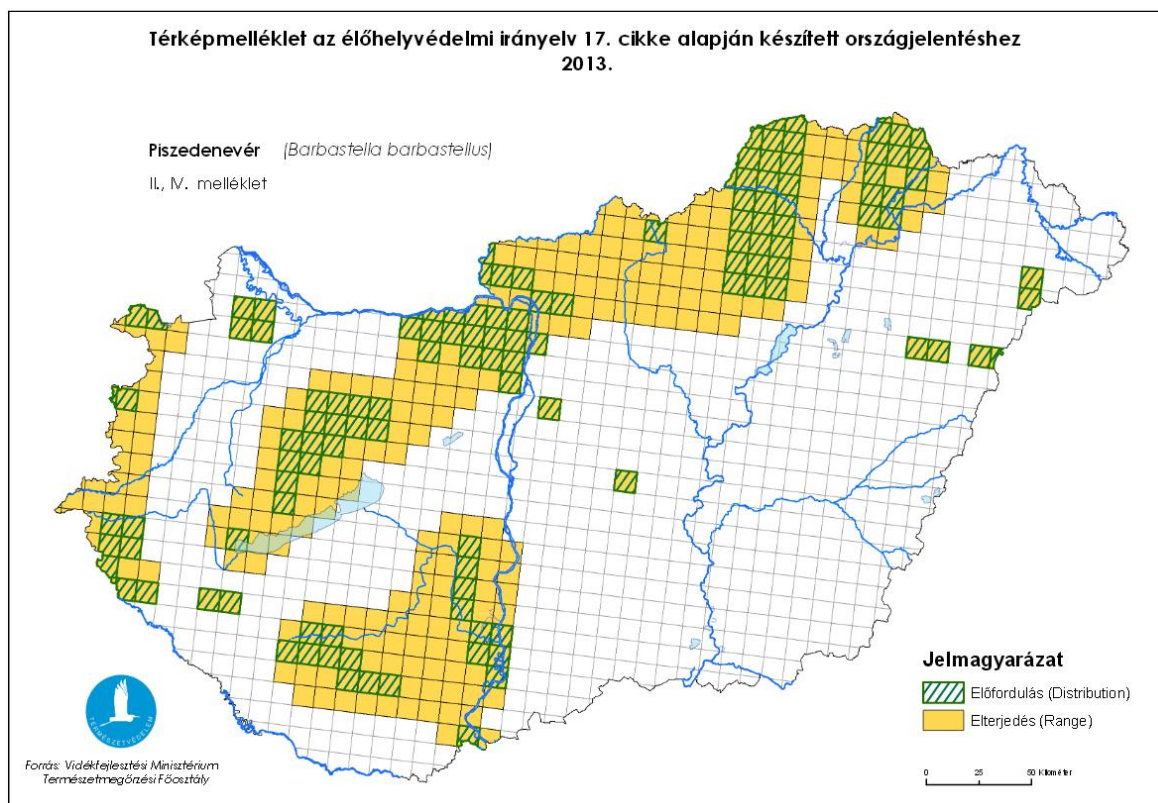
A SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett területen az állomány nagyság: $15 > p > 2\%$; a terület értéksége az adott faj megőrzöttsége szempontjából szignifikáns érték.

A fajra vonatkozóan adatot az illetékes NPI-től nem kaptunk, s az erdőtervezés során célzott, havasi cincérre vonatkozó adatfelvétel sem történt. Ennek ellenére kijelenthető, hogy a terepi tapasztalatok alapján, a fenti térképen jelölt elterjedésnél lényegesen jobb a faj helyzete. Valószínűsíthető, hogy minden olyan UTM-kockában, ahol van faanyagtermelést nem szolgáló terület, vagy idős ligeterdő, gyümölcsös, park található, előfordul a faj. Így minden bizonnyal az erdőtervezéssel érintett teljes területen is.

***Nyugati piszedenevér* (*Barbastella barbastellus*)**

Fokozottan védett, közösségi jelentőségű állatfaj.

Hegyvidéki és dombsági összefüggő erdőkben él. Kedveli az idős tölgy-, gyertyán-, és vegyes állományú erdőket, ahol faodvakban található nyáron, de az állomány egy része télen is. Elterjedési területén az ilyen állományú erdőkben az odvas fák meghagyása és lehetőleg összefüggő nagy kiterjedésű idős erdők fenntartása kívánatos. Mivel a faj egyedei a felrepedezett kéreg alatt is előszeretettel tanyáznak, az alkalmas és védendő odvas fák kijelölésénél szakember segítségét kell igénybe venni.

A SDF-k szerint az erdőtervezéssel érintett területen az állománynagyság: $2 > p > 0\%$; a terület értékessége az adott faj megőrzöttsége szempontjából szignifikáns érték. A fajra vonatkozóan adatot az illetékes NPI-től nem kaptunk.

3.6. A körzeti erdőterv társadalmi, gazdasági következményeinek leírása

A körzet Somogy megye keleti – Baranya és Tolna megyékkel határos - részén, három erdészeti tájegység (Nyugat-Zselic erdészeti tájrészlet 40 %, Kelet-Zselic erdészeti tájrészlet 35 %, Külső-Somogy erdészeti táj 25%) területén helyezkedik el, Kaposvártól keletre.

A Kelet-és Nyugat-Zselic tájrészletre eső területet típusos löszön és agyagosodott löszös üledéken kialakult, agyagos-vályogos szövetű, részben erodálódott, agyagbemosódásos barna erdőtalajokkal és barnaföldekkel borított termőhelyek jellemzik. A körzetnek a Külső-Somogy erdészeti tájra eső részén lösszel borított dombháton kialakult barnaföldek jöttek létre. A hullámos felszínű területen az évezredekig tartó erdőborítottság következtében az erdőtalajok kialakulásának optimálisak voltak a feltételei.

A körzet területén az elmúlt évszázadokban jelentős mértékű erdőirtások történtek, az erdőterületeknek mezőgazdasági célú hasznosítása céljából. Még a XX. század első kétharmadában is az irtással nyert földterületek mezőgazdasági hasznosításának a túlsúlya volt a jellemző. Az irtásföldeken a szántók mellett nagyon sok másodlagos gyepterület is kialakult. A gyengébb adottságú talajokon alacsony hatékonyságú mezőgazdasági termelést folytattak. A XX. század második felében a mezőgazdasági tevékenység kiegészítésére, a jövedelemtermelés lehetőségének bővítésére a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas (a mezőgazdasági művelés hatására erodálódott szántó) területeken alternatívának számított az erdőtelepítés. Az erdőtelepítést a mindenkor ágazati irányítás, korábban nemzeti, majd később európai uniós támogatások nyújtásával ösztönözte, illetve ösztönzi jelenleg is, annak érdekében, hogy az ország erdősültsége elérje a célul kitűzött 27%-ot.

Ennek hatására a térségben kissé újra növekszik az erdősültség. Az erdőtelepítés és a meglévő erdők ápolási-nevelési munkáinak elvégzése sok embernek a foglalkoztatását jelentette, illetve a lakosság jelentős részének az időszakos foglalkoztatásával hozzájárult a vidék eltartó képességének javításához.

A körzet területének nagyobb részét egykor összefüggő, zárt erdős vegetáció jellemezte. A területet jellemzően gyertyános kocsánytalan tölgyesek, cseres kocsánytalan tölgyesek és bükkös állományok borították. Az idők folyamán a táj arculatát az emberi beavatkozások jelentősen átalakították, az erdők irtásával kialakított domboldalakat mezőgazdasági művelés alá vonták, megszüntetve sok természetes élőhelyet. Az elmúlt fél évszázad erdőtelepítései nyomán az őshonos fajok alkalmazása mellett a szélsőségesebb termőhelyi viszonyok között is termesztethető fajokkal (akác, kisebb mértékben erdei fenyő) bővült a körzet erdőterülete.

Az emberi beavatkozások ellenére az erdővel borított területeken továbbra is nagyon sok értékes, természetes élőhelytípus maradt fenn. Az értékes élőhelyek mellett a táj mozaikos szerkezetének kialakításában is fontos szerepük van az itt található erdőterületeknek.

Összességében a körzet területének 39,9%-át borítja erdő, ami az országos átlagot (20,8%) magasan meghaladja. A körzethez tartozó települések erdősültsége változó mértékű, mivel termőhelyi és ökológiai adottságaik is különböznek. Taszáron a 4%-ot sem éri el az erdősültség, míg Kaposgyarmaton 75% feletti, Cserénfán és Szentbalázson pedig 60 %-ot meghaladó mértékű az erdőterület aránya.

A körzet erdőterületének faállomány-összetétele különbözik a körzet által érintett egyes erdészeti tájrészek területén. A körzet nyugati részét érintő Nyugat-Zselic erdészeti tájrészletben hársas bükkösök, gyertyános kocsánytalan tölgyesek a jellemzőek, a körzet keleti részén meghatározóbb a cseres kocsánytalan tölgyesek aránya. Mindkét erdészeti tájegységre azonban jellemző, hogy az őshonos fajok mellett jelentős az akác részaránya az erdőt alkotó fajokból. Az akácosok az elmúlt fél évszázad erdőtelepítési tevékenységének az eredményeként jöttek létre.

Magyarország erdőterületein – így a körzet területén is - az erdőgazdálkodás két és fél évszázada szigorúan szabályozott keretek között folyik, ami biztosítja az erdőknek a hosszú távú, tartamos megőrzését, természetességi állapotuknak folyamatos fenntartását.

A körzetben sok védelemre érdemes élőhely található. Az erdőterület jelentős része helyi védelem alá esik. Az élőhelyek megőrzésében a változatos tájszerkezetet biztosító erdőterületeknek, különösen az őshonos fajokból álló erdőknek a szerepe egyre jobban felértékelődik.

Az erdőtervezési körzet erdőtervezett területeinek 56%-a része a Natura 2000 hálózathoz.

Az erdők kezelésére (fahasználati és erdőművelési munkák végzésére) a térségben foglalkoztatást biztosító vállalkozások jöttek létre. A körzetben kitermelt faanyag feldolgozását kisebb, primer faipari alapanyagot előállító üzemekben végzik. Az alacsonyabb minőségű faanyagból csomagoló anyagot, papírfát, háztartási tűzifa illetve erőművi tűzifa választékot állítanak elő, amelyet a Pannonpower (biomasszát is hasznosító) hőerőmű vásárol fel. A jó minőségű alapanyagokat a bútoripar, és az épületasztalos ipar hasznosítja. A megtermelt faanyag túlnyomó többsége alapanyagként hagyja el a körzet területét, feldolgozása részben a közeli térségben, részben külföldön történik. Napjainkban egyre bővül a kitermelt faanyag megújuló energiahordozóként, tűzifaként és erőművi alapanyagként történő értékesítése, amit az Európai Unió ösztönzési rendszere is támogat. A szociális tűzifa program keretében sok szociálisan rászorult család is kedvezményes áron vagy térítésmentesen jut tűzifához.

Minden nemzetgazdasági ágazatnak, így az erdőgazdálkodásnak és a fafeldolgozásnak is kapacitásainak megőrzésére és a magasabb feldolgozottsági fokú termékek előállítására kell törekednie a vidék lakosságmegtartó képességének megőrzése céljából. Különösen fontos a legkülönbözőbb képzettségi szintű, élő munkaerő kapacitás megtartása, illetve a nagyobb élőlakosság igényű, alacsonyabb képzettséget igénylő tevékenységek mennyiségének növelése, ami által a vidéki lakosság foglalkoztatottsági szintje növelhető. A foglalkoztatási szint növelése nem csak nemzetgazdasági, hanem egyúttal fontos szociálpolitikai kérdés is.

Az erdőkezeléssel összefüggő fahasználati tevékenység a megújuló nyersanyagok és energiahordozók bővített újratermelésében fontos szerepet tölt be, különösen itt, a körzetben ahol a megtermelt faanyagok egy részét erőműben, mint megújítható energiaforrást hasznosítják.

A természetes anyagok felhasználása és alkalmazása iránti igény észrevehetően egyre növekszik, ami az erdei haszonvételek korábbiakban megszokott szintjének fenntartását szükségessé teszi, de az erdőgazdálkodás során az erdőhöz kötődő természetes élőhely típusok megőrzésére és védelmére továbbra is fokozott figyelmet kell fordítani, amit a körzeti erdőterv megfelelő módon szabályoz.

A körzet területén a mezőgazdasági művelésben gazdaságosan nem hasznosítható földterületek erdősítésével az erdősültség mértékének növelésére vannak még a körzet területén is további lehetőségek, ami a foglalkoztatási gondok enyhítésében is szerepet tölthet be. Az erdőtelepítések továbbra is uniós támogatások igénybevételeivel ösztönözhetők.

Az erdőtervezési körzet településeinek egy része (Kaposvárhoz közeli elhelyezkedése ellenére) a Dél-dunántúli régió belül az átlagosnál hátrányosabb adottságúnak számít. A települések többségének fejlettségi szintje, társadalmi-gazdasági helyzete és infrastrukturális ellátottsága átlag alatti.

Az erdőtervezési körzet 16 településének területén összesen 9023 fő él. A települések között egy városi rangú település sincs. A körzet népsűrűsége az ország népsűrűségének felét sem éri el (40 fő/km^2). A körzetre jellemző, hogy az utóbbi évtizedben a lakosság száma kis mértékben folyamatosan csökken, ami a körzet szűkös foglalkoztatási lehetőségeinek a következménye.

A körzet lakosságának 73,0%-a munkaképes korú (az országos átlag 66,7%). A körzet 6589 főnyi munkaképes korú lakosságának 10,23 %-a (674 fő) munkanélküli. Ez az arány az évezred első éveinek arányához képest tovább romlott és a társadalmi átrendeződés folyamata tapasztalható, ami a szakképzetlen munkaerő magas arányának is a következménye. A körzet 16 településén a munkanélküliség arányszáma 4,82% (Kaposgyarmat) és 24,59 % (Hajmás) között ingadozik. *(KSH Magyarország közigazgatási helységnévkönyve 2014. 01. 01.; Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat településsoros adatok 2014. szeptember 1.)*

A körzet területén a munkanélküliség az országos mutatóhoz (5,78 %) viszonyítottan magas (10,23 %) mértékű, annak ellenére, hogy a körzet települései Kaposvár és Dombóvár városok között helyezkednek el. Jellemző, hogy a körzetben a foglalkoztatottak jelentős hányada naponta ingázik a környező városok és a lakóhelye között. A két városnak a népesség migrációjában betöltött szerepe is tapasztalható volt az elmúlt fél évszázad folyamán. A térségben a foglalkoztatottság szektorok szerinti megoszlásában a feldolgozóipar meghatározó, amit a közigazgatás, oktatás, egészségügy követ. A kereskedelem foglalkoztatottak aránya is jelentős, a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás szerepe a foglalkoztatásban a rendszerváltozás után jelentős mértékben lecsökkent. A vállalkozások számának megoszlásában a kereskedelmi és a gazdasági szolgáltatások aránya a legnagyobb. A körzet tökevonzó képessége alacsony, ami a kis települések viszonylag fejletlen

infrastruktúrájának és az aktív korú lakosság alulképzettségének is köszönhető. A szociális leszakadás jelei mutatkoznak, pedig a térség agroökológiai adottságai nem rosszak, élelmiszeripari fejlesztések volnának alapozhatók rá.

Az alacsonyabb képzettségi szintű munkavállalók foglalkoztatásában (szerény mértékben) kiegészítő szerepet vállalhat az erdőgazdálkodás pl. erdőtelepítések és kézi munkaigényes erdészeti munkák elvégzésében. A kormány által meghirdetett közmunka program keretében a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. mint a térség állami erdőterületeit kezelő állami nagyvállalat folyamatosan és egyre növekvő mértékben alkalmaz közmunkásokat (többnyire szakképzetlen munkavállalókat) az erdőkezelési munkák elvégzése során.

A foglalkoztatási adatokból az látható, hogy a munkanélküliség országos átlagát 1,75-szörös mértékben meghaladó munkanélküliség a körzet 16 településéből 7 településre jellemző. Ezeknek a településeknek az átlagos munkanélküliségi mutatója 17,86 %.

A körzet területén lévő 16 település közül egyik sem tartozik leghátrányosabb kistérségként számon tartott kistérséghez (311/2007. (XI.17.) Kormányrendelet).

Gazdasági-társadalmi és infrastrukturális szempontból elmaradott település a körzetben 3 van (Gálosfa, Hajmás, Kercseliget), a körzet lakosságának 9,2%-a (828 fő) lakik ezeken a településeken. Ezeknek a településeknek az átlagos munkanélküliségi mutatója 20,3% (240/2006. (XI.30) Kormányrendelet).

Az erdőtervezési körzet Natura 2000 besorolással érintett erdőterületei az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján az alábbiak szerint jellemezhetők:

- erdőterületek tulajdonforma szerinti megoszlása: állami tulajdon: 87,8%, magán tulajdon: 11,3%, vegyes tulajdon: 0,9%.
- az állami tulajdonban lévő erdőterületeket 100%-ban a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt kezeli.
- az erdőterületek 1,3%-án nincs bejegyzett erdőgazdálkodó (rendezetlen gazdálkodási viszony).

4. A körzeti erdőterv hatásainak értékelése, a várható természeti állapotváltozás leírása és azok hatásainak értékelése a kijelölés alapjául szolgáló élőhelyekre és fajokra Natura 2000 területenként

Az erdőterv hatása az erdőtervezéssel érintett Natura 2000 terület jelölő erdőtársulásaira

HUDD 200163 Észak-zselici erdőségek

Jelölő élőhelytípusai a következők:

- *Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai*
- *Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)*
- *Törmeléklető- és szurdokerdők (*Tilio-Acerion*)*
- *Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők*
- *Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén*
- *Illír bükkös*
- *Illír gyertyános-tölgyes*
- *Pannon cseres-tölgyes*

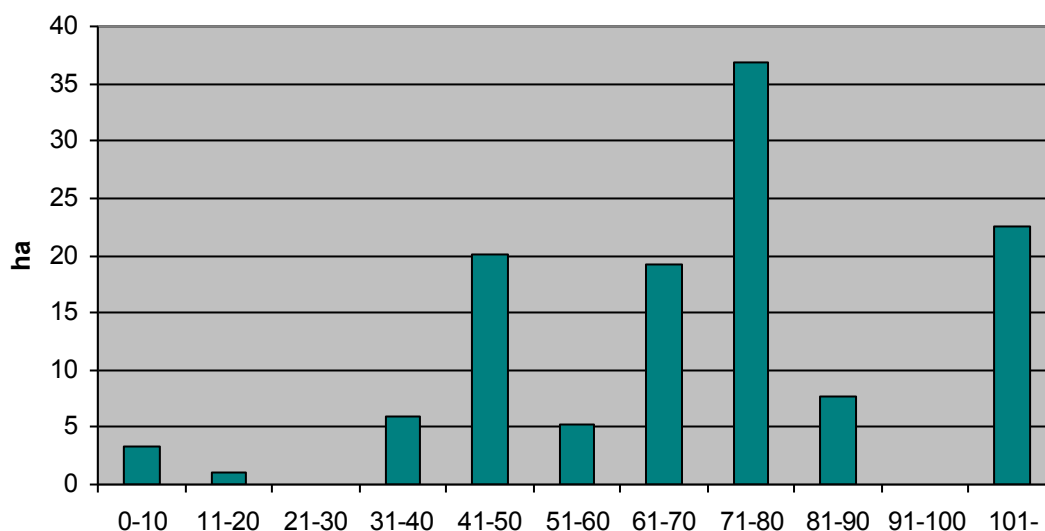
Az első kettő gyeptársulás, melyeket az erdőgazdálkodás nem befolyásol. A jelölő erdőtársulásokra az erdőtervnek az alábbiakban részletezett hatásai várhatók.

9180 Törmeléklető- és szurdokerdők

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus.

Az élőhelybe két erdőtípus tartozik, a *törmeléklető-erdők* és a *szurdokerdők*. Előbbi egyértelműen nem fordul elő a vizsgált területen, a szurdokerdők megítélése azonban bizonytalan. Annak eldöntésére nem került sor, hogy a területre jellemző mély vízmosások közül melyek nevezhetők szurdokerdőknek. A potenciálisan szurdokerdőként nevesíthető terület becslés nagysága kb. 120 ha. Ez a Natura 2000 terület ETK-be eső terület részének mintegy 2%-a.

A vélhetően jelölőnek tekinthető szurdokerdők korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Ezeknek a területeknek a jelentős része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került. Az idős állományok egy kis része megemelt vágáskor mellett, elnyújtott, lékes felújítóvágásokkal érintett. Ez esetben is a legmeredekebb részek érintetlen állapotban való meghagyása került előírásra.

Több területen megfigyelhető az akác előfordulása. Ezekben az erdőrészekben a kiöregedő akácok eltávolítása került előírásra egészségügyi termelések során.

Az erdőterv tehát fokozott figyelemmel volt a vízmosás környéki erdők talajvédelmi szerepének biztosítására, minimalizálta az ezekben végzett erdőgazdálkodási tevékenységet. Az erdőterv tehát a vélhető szurdokerdőkre nincs kedvezőtlen hatással.

91E0 Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus.

Ebbe az élőhely-típusba tartozóan a Zselicben csak a fűz- és éger-kőris ligetek fordulnak elő. Ezek rendszerint keskeny sávban követik a természetes vízfolyások medrét, ritkán képeznek önálló erdőrészletet. Jelölőnek tekintendő erdőrészletre a természetvédelmi szervektől nem érkezett javaslat.

Habár az ETK-be eső Natura-s területnek a 2%-át égeresek borítják, ezek azonban származékerdők, jellemzően keményfás ligeterdő helyére ültetett monokultúrák. A megfelelő termőhelyen álló, elfogadható természetességű erdő aránya százalékban nem mérhető, mindössze 6 ha (3 középkorú erdőrészlet). Ezek nevelővágásokkal érintettek.

Az erdőterv tehát az enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdőkre nincs kedvezőtlen hatással.

91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén

Az ETK-ben csak kisebb foltokban (talán egy erdőrészletben) található ilyen élőhely. A keményfás ligeterdők csak a kiszélesedő völgyek jó vízellátottságú területein fordulhatnak elő. A potenciális élőhely nagy része jelenleg szántóként művelt, vagy ültetett égeresek találhatók rajta. A tölgy-kőris-szil termőhelyen folytatott szerkezet-átalakítás esetén maximum 90-100 ha (korosztályonként 10 ha) keményfás ligeterdő prognosztizálható.

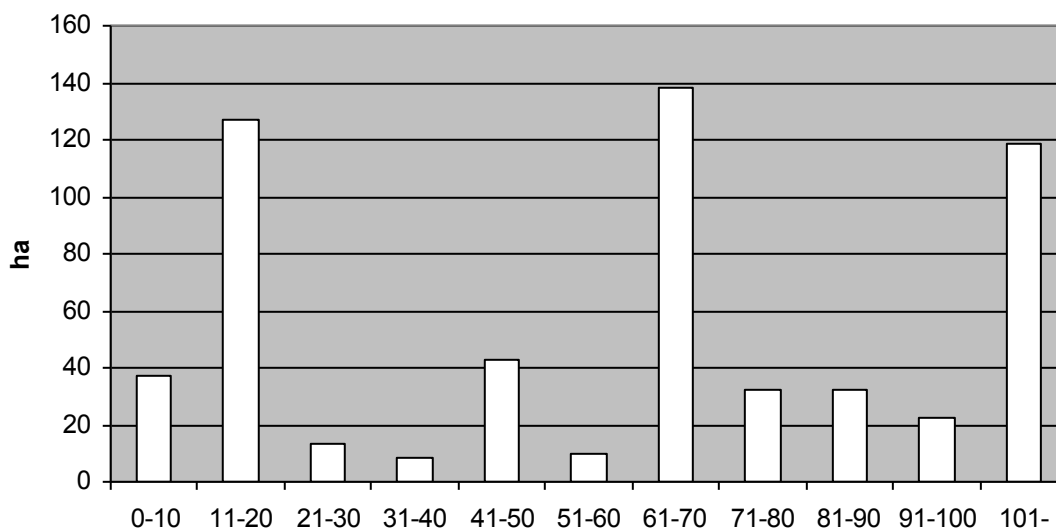
Mindezek tükrében kijelenthető, hogy az erdőtervi előírások a keményfás ligeterdőkben a fenntartható, sőt élőhely-fejlesztő gazdálkodás szabályait rögzítik, ami biztosítja a jelölő erdőtípus hosszú távú fennmaradását.

Az erdőterv tehát a keményfás ligeterdőkre nincs kedvezőtlen hatással.

91K0 Illír bükk (*Fagus sylvatica*)-erdők

Az erdőterv adatai szerint az ETK-be eső Natura-s erdőterületnek 19,1%-át borítják bükkösök, melynek mintegy 62%-a (580 ha) tekinthető vélhetően jelölő erdőtípusnak. A többi helyen a bükk láthatóan visszaszorulóban van, hosszú távon gyertyános-tölgyessé alakulása várható, de jelentős az akáccal (sőt bálványfával) fertőzött állományok aránya is.

A jelölőnek tekinthető bükkösök korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

A 90 évnél idősebb bükkösök nagy része (2/3-a) felújítóvágással érintett. A többi idős erdő esetében a vágáskor megemelésre került, esetenként faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba lett sorolva. A középkorú erdők jellemzően egy, a fiatalabbak két nevelővágással érintettek, melyek az erőteljes elegyfajok (hárs, gyertyán, cser) visszaszorítását célozzák.

Tendenciában a fiatal erdők viszonylag magas aránya megmarad, sőt növekedése várható. Az erdőterv 170 ha bükkös felújítási előírást tartalmaz. Az előírás magas mértékének oka az, hogy sokszor még a bükk egyes gyertyános-tölgyes termőhelyeken is bükkös lett tervezve a természetes felújítás könnyebb kivitelezhetősége és az újulat vadkárra való kisebb érzékenysége miatt. A nyári aszályok intenzitásának növekedése esetén ez a trend akár egészségi károkhoz is vezethet.

Fenntartható erdőgazdálkodás esetén, az idős erdők arányának átmeneti csökkenése mellett, korosztályonként mintegy 80 ha bükkös prognosztizálható.

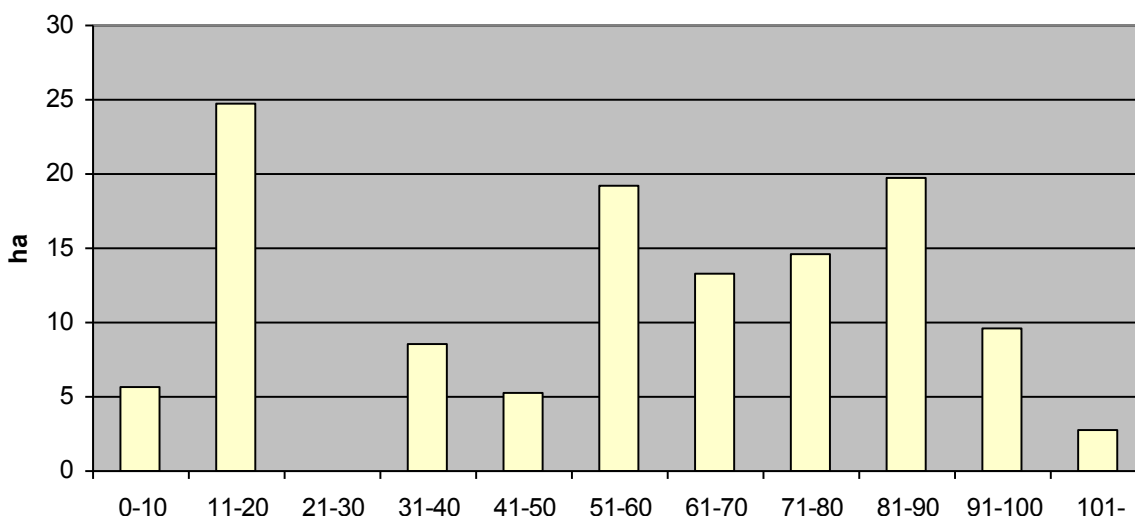
Mindezeket figyelembe véve az erdőterv az illír bükkösökre nincs kedvezőtlen hatással.

91L0 Illír gyertyános-tölgyes

Az erdészeti nyilvántartás szerint, potenciálisan a Natura-s erdőterület 59%-át boríthatnák gyertyános-tölgyesek, azonban csak 9%-ban találni ilyen típusú erdőket. Sok az erősen elgyertyánosodott, hársasodott, vagy cseresedett állomány és gyakori hogy a kocsánytalan tölgy termőhelyén kocsányos tölgy áll. Nem ritkák az ültetett szlavón tölgyesek sem. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése ezért szakmai egyeztetést igényelne, a jelölő társulás aránya csak ezt követően határozható meg pontosan. Jelenleg 125 ha, 2,5% körül becsülhető.

Potenciálisan arányának igen jelentős növekedése várható.

A vélhetően jelölőnek tekinthető gyertyános-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az ábrából látható, hogy a megfelelő állapotú gyertyános tölgyesek korosztályai viszonylag egyenletes, de igen alacsony értéket mutatnak, míg a 20-50 éves korosztály erősen alul reprezentált. A 20 év alatti erdőkben valamelyest nagyobb a területfoglalása.

Az erdőterv mindössze 5 ha bontóvágását tartalmazza, a többi erdő csak nevelővágásokkal érintett. Ugyanakkor 370 ha az ilyen erdősítési előírás, melynek megvalósulása jelentősen javítana az erdők természeti állapotán.

A körülbelül 2900 ha gyertyános-tölgyes termőhelyen folytatott fenntartható erdőgazdálkodás esetén, hosszú távon, korosztályonként mintegy 250 ha ilyen erdő prognosztizálható.

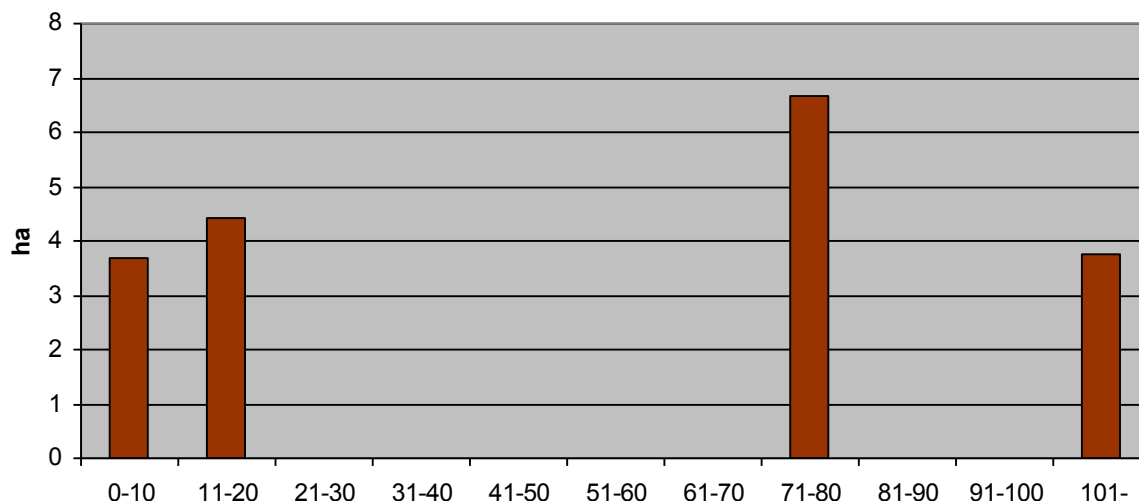
Mindezek tükrében kijelenthető, hogy az erdőtervi előírások a gyertyános-tölgyesekben a fenntartható gazdálkodás szabályait rögzítik, ami biztosítja a jelölő erdőtípus hosszú távú fennmaradását, sőt területfoglalásának jelentős emelkedéséhez vezet.

Az erdőterv tehát az illír gyertyános-tölgyesekre nincs kedvezőtlen hatással.

91M0 Pannon cseres-tölgyes

A területnek mintegy 24%-át borítják cseres, tölgyes állományok, melynek túlnyomó része azonban gyertyános-tölgyes termőhelyen keletkezett származékerdő. Sok az invazív fajokkal (akác, bálványfa) fertőzött állomány is. A cseres-tölgyes termőhelyeken viszont többnyire akácosok, fenyvesek, hársasok találhatók. A megfelelő termőhelyen álló, jelölő erdőtípusnak tekinthető erdők megjelölése a sok származékerdő miatt egyeztetést igényel, jelenleg 1% alatt becsülhető. Potenciálisan az erdőterület 18%-át boríthatná.

A vélhetően jelölőnek tekinthető cseres-tölgyesek korosztályviszonyai az alábbiak szerint alakulnak:

Az erdőterv a 100 év fölötti (3,7 ha-s) állomány felújítóvágását tartalmazza, míg a többi részlet nevelővágásokkal érintett. 400 ha-t meghaladó viszont az ilyen erdősítési előírás, melynek csak ha töredéke is megvalósul, már jelentősen javul az erdők természetessége. A körülbelül 860 ha cseres-tölgyes termőhelyen folytatott fenntartható erdőgazdálkodás esetén korosztályonként mintegy 70 ha ilyen erdő prognosztizálható.

Mindezek tükrében kijelenthető, hogy az erdőtervi előírások a cseres-tölgyesekben a fenntartható gazdálkodás szabályait rögzítik, ami biztosítja a jelölő erdőtípus hosszú távú fennmaradását. A felújítások kimagasló értéke, a jelentős arányú szerkezet-átalakítás, hosszú távon az erdőtípus térfoglalásának jelentős emelkedéséhez vezet.

Az erdőterv tehát a pannon cseres-tölgyesekre nincs kedvezőtlen hatással.

Hatásvizsgálati mátrix azokra a jelölő élőhelyekre, melyek az erdőterv előírás-javaslatai alapján érintettek lehetnek:

EU kód	Jelölő élőhely neve	Jelölő élőhelyet érintő erdőgazdálkodási tevékenység	Intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
9180	<i>Törmeléklető- és szurdokerdők</i>	véghasználat, felújítás, nevelő vágások	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód. Vágásérettségi korok emelése. Elnyújtott, lékes felújítóvágások tervezése. Hiányzó elegyfajok (KJ, HJ) bevitele mesterséges kiegészítéssel. Végvágások esetén hagyáscsoportok, állományrészek visszahagyása. A nevelővágások során az erőteljes elegyfajok (A, GY, EH, CS) visszaszorítása.
91E0	<i>Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők</i>	nevelő vágások	A nevelővágások során az invazív fajok (AK, ZJ) visszaszorítása.
91F0	<i>Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén</i>	nevelő vágások	A nevelővágások során az invazív fajok (A, AK, ZJ) visszaszorítása. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után.
91K0	<i>Illír bükkös</i>	véghasználat, felújítás, nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Elnyújtott, lékes felújítóvágások tervezése. Hiányzó elegyfajok (CSNY, KJ) bevitele mesterséges kiegészítéssel. Végvágások esetén hagyáscsoportok, állományrészek visszahagyása. A nevelővágások során az erőteljes elegyfajok (A, GY, EH, CS) visszaszorítása.
91L0	<i>Illír gyertyános-tölgyes</i>	véghasználat, felújítás, egészségügyi fakitermelés nevelő vágások	Vágásérettségi korok emelése. Mikroélőhelyek kialakítása, hagyásfák, facsoportok érintetlenül hagyása. Természetes felújítás tervezése. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után.
91M0	<i>Pannon cseres-tölgyes</i>	véghasználat, egészségügyi fakitermelés nevelő vágások mesterséges erdőfelújítás	Vágásérettségi korok emelése. Mikroélőhelyek kialakítása, hagyásfák, facsoportok érintetlenül hagyása. Természetes felújítás tervezése. Nagy volumenű mesterséges erdősítés szerkezet-átalakítással más erdőtípusok után.

Összességében megállapítható, hogy a jelölő élőhelytípusnak minősülő erdőrészleteket nem érintik tarvágások, és felújítóvágások is csak olyan kis mértékben, ami nincs jelentős hatással az élőhelyre.

Az erdőterv hatása az erdőtervezéssel érintett Natura 2000 terület jelölő fajaira

HUDD 200163 Észak-zselici erdőségek

Jelölő fajai a következők:

- *Szarvasbogár*
- *Nagy hőscincér*
- *Gyászscincér*
- *Havasi cincér*
- *Vérfű-hangyaboglárka*
- *Sárga gyapjasszövő lepke*
- *Közönséges vidra*
- *Nyugati piszedenevér*

A két lepkefaj fátlan, illetve cserjés területekhez kötődik, míg a vidra a vizekhez. Így ezek a fajok nem érintettek az erdőtervben szereplő tevékenységekkel.

***Szarvasbogár* (*Lucanus cervus*)**

A rovar lárvája tölgyfajok (főleg csertölgy és kocsányos tölgy) idős, korhadó példányainak törésén fejlődik.

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők a természetvédelmi szervek szerint: az erdők átlagos vágásérettségi korának csökkentése, tarvágás az élőhelyen, az idős tölgyfák eltávolítása, a tuskók eltávolítása, teljesen zárt, homogén egykorú erdők kialakítása, cserjeszegélyek kiirtása, fafajcsere (nem őshonos fajokra illetve fajtákra), valamint növényvédő szerek, különösen pedig a rovarirtó szerek nagy területre történő kijuttatása.

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig alapvetően nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. Ahol az állományszerkezet azt lehetővé tette, a véghasználat során hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra. A felújítási technológia előírása nem képezi az erdőterv részét, de tuskózásos felújítás a körzetben nem fordul elő, a tuskók mindig a talajban maradnak.

Az erdőterv tehát a szarvasbogár populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

***Nagy hőscincér* (*Cerambyx cerdo*)**

A rovar lárvája pusztuló, öreg tölgyfákban (főként kocsányos tölgy, de kocsánytalan, molyhos és csertölgy is) fejlődik. A lárvák fejlődését optimálisan a ritkán álló fák napsütötte törzsei biztosítják.

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők a természetvédelmi szervek szerint: az egészségügyi fakitermelés (szaradó, pusztuló tölgyek eltávolítása), nagy kiterjedésű homogén korcsoport kialakítása, tölgyesek helyén más fafajú erdőtelepítés, tarvágás. További veszélyt jelenthet a növényvédőszerek, különösen rovarirtószerek nagy területre történő kijuttatása.

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig alapvetően nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. Ahol az állományszerkezet azt lehetővé tette, a véghasználat során hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra.

Az erdőterv tehát a nagy hőscincér populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

***Gyászscincér* (*Morimus funereus*)**

A rovar lárvája keményfák (főleg bükk, tölgy és gyertyán) földben maradt tuskóiban, gyökereiben fejlődik. Előfordulását szinte kizárólag 50 évnél idősebb állományokban mutatták ki.

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők a természetvédelmi szervek szerint: a tuskók eltávolítása, nagy kiterjedésű homogén korcsoport kialakítása a faállományban. Tölgyes, gyertyános és bükkös állományok helyén kialakított, tájidegen fajokból álló erdőtelepítés, tarvágásos, nagy kiterjedésű erdőtömböket érintő kitermelés. További veszélyt jelenthet a növényvédőszeres, különösen rovarirtószeres nagy területre történő kijuttatása.

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig alapvetően nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. Ahol az állományszerkezet azt lehetővé tette, a véghasználat során hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra. A felújítási technológia előírása nem képezi az erdőterv részét, de tuskózásos felújítás a körzetben nem fordul elő, a tuskók mindig a talajban maradnak.

Az erdőterv tehát a gyászincér populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

Havasi cincér (Rosalia alpina)

A rovar lárvája vastag bükkök elhalt, de még lábon álló törzseiben, illetve az élő fák vastag, elhalt ágaiban fejlődik, olyan helyeken, ahol a fát napsütés éri.

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők a természetvédelmi szervek szerint: az elhalt, beteg vagy sérült fatörzsek eltávolítása, a faállományban kiterjedt homogén korcsoport kialakítása, bükkös állományok helyén tájidegen fajokból álló erdőtelepítés kialakítása. Kiemelten veszélyeztető tényező a frissen kitermelt bükk faanyag erdei készletezése a rovar rajzási (június-augusztus) időszakában.

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig alapvetően nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. A véghasználatok során minden esetben hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra. A faj védelme érdekében szöveges előírásra került a bükk nyári készletezésének kerülése.

Az erdőterv tehát a havasi cincér populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

Nyugati piszedenevér (Barbastella barbastellus)

Hegy- és dombvidéki, összefüggő, idős tölgy-, gyertyán-, és vegyes állományú erdőkben él, ahol faodvakban található nyáron, de az állomány egy része télen is.

A faj fennmaradását veszélyeztető tényezők a természetvédelmi szervek szerint: az alkalmas odvakkal rendelkező (álló) fák eltávolítása, tarvágás és művelési ág váltás és növényvédőszeres, különösen rovarirtószeres nagy területre történő kijuttatása.

Az erdőtervi előírásokban a vágásérettségi korok kissé növekedtek, a természetes felújulásra képes állományokban pedig alapvetően nem tarvágásos felújítás került meghatározásra. Ahol az állományszerkezet azt lehetővé tette, a véghasználat során hagyásfák, facsoportok visszahagyása került előírásra. Mindez a pusztuló, odvasodó fák folyamatos jelenlétét biztosítja a területen.

Az erdőterv tehát a nyugati piszedenevér populációk fennmaradására nincs kedvezőtlen hatással.

Hatásvizsgálati mátrix azokra a jelölő fajokra, melyek az erdőgazdálkodás előírási-javaslatai alapján érintettek lehetnek:

jelölő faj neve	jelölő faj kötődése	intézkedés, amellyel a gazdálkodás jelentős hatása elkerülhető
Szarvasbogár, Nagy höscincér	Idős, korhadó tölgyek, tuskók a talajban	Vágásérettségi korok emelése, (öreg tölgyerdők arányának növekedése), hagyásfák, facsoportok visszahagyásával mikro-élőhelyek kialakítása, érintetlenül hagyása, a tuskózás kerülése.
Gyászincér	Idős, korhadó tölgy, bükk, gyertyán tuskók a talajban	Vágásérettségi korok emelése, hagyásfák, facsoportok visszahagyásával mikro-élőhelyek kialakítása, érintetlenül hagyása, a tuskózás kerülése.
Havasi cincér	Pusztuló, vastag bükk egyedek	Vágásérettségi korok emelése, hagyásfák, facsoportok visszahagyásával mikro-élőhelyek kialakítása, érintetlenül hagyása, nyári készletezés kerülése.
Nyugati piszedenevér	Idős tölgy, gyertyán és elegyes erdők odvas fái	Vágásérettségi korok emelése, hagyásfák, facsoportok visszahagyásával mikro-élőhelyek kialakítása, érintetlenül hagyása, odvas fák kímélete.

Megállapítható tehát, hogy az erdőtervi előírások következtében a Natura 2000 terület koherenciája, funkciója, szerkezete, összetétele nem változik kedvezőtlenül.

Ezzel egybehangzó a DDNPI 2015.03.30-án megküldött állásfoglalása, mely szerint „a körzeti erdőtervi előírásai a Kelet-Zselici Erdőtervezési Körzet területén található Natura 2000 oltalom alatt álló területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére nincsenek jelentős kedvezőtlen hatással”.

Ezen dokumentáció alapján a 11/2010. FVM rendelet 8. § (1) bekezdésben előírt vizsgálat eredménye a dokumentációhoz csatolt Nyilatkozatban kerül megállapításra.

Kaposvár, 2015. március 31.

 Lehoczky István
 (vizsgálati anyagot összeállító tervező)

A 3.2 fejezetet Káldi Lajos, a 3.6 fejezetet Szamosfalvi Károly, a térképeket Major Attila készítette

Nyilatkozat

a körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak a(z) **Kelet-Zselici Erdőtervezési Körzet** területén található Natura 2000 terület(ek)re, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok (állat- és növényfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak vizsgálatáról.

Az Erdőtervezési Körzetben található Natura 2000 terület(ek)¹

kódja	Natura 2000 terület neve	státusza	érintett terület (ha)
HUDD10013	Zselic	MV	5 111,1
HUDD20004	Dél-Zselic	KJTM	0,4
HUDD20016	Észak-zselici erdőségek	KJTM	5 110,7

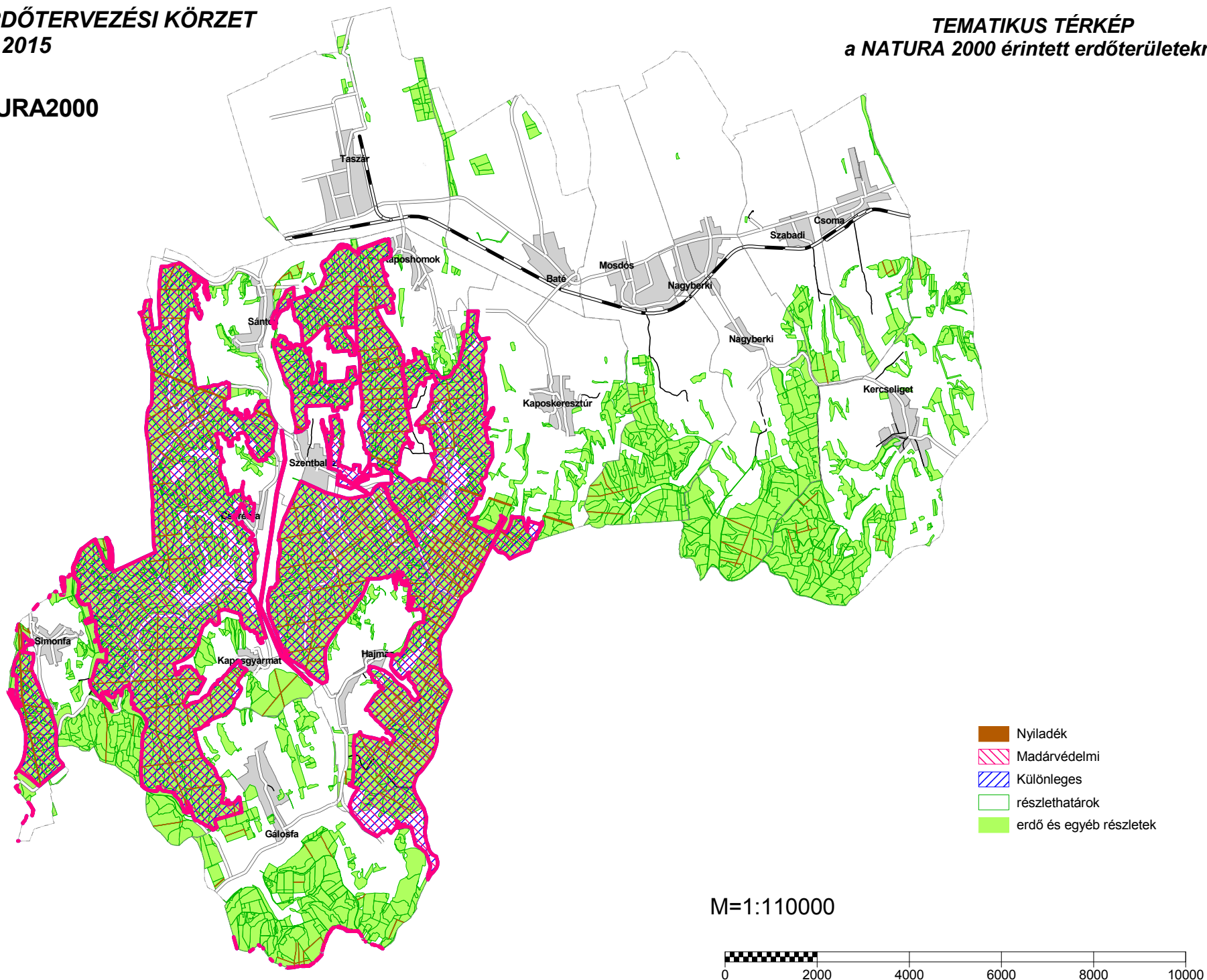
A „körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak a Kelet-Zselici Erdőtervezési Körzet területén található Natura 2000 területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok (állat- és növényfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről” című elővizsgálati dokumentáció alapján és az erdőrésztlet szintű tárgyalásokat követően megállapítható, hogy az Erdőtervezési Körzetre készített körzeti erdőterv szerinti erdőgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok jelentős kedvezőtlen hatása nem állapítható meg a felsorolásra kerülő Natura 2000 területek vonatkozásában a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére, ezért az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi területekről szóló 275/2004. (X. 8) Korm. rendelet 10. § (3) bekezdés, és a 11/2010. (II.4.) FVM rendelet 10. § szerint részletes hatásbecslés elkészítése nem szükséges.

Dátum: Kaposvár, 2015. március 30.

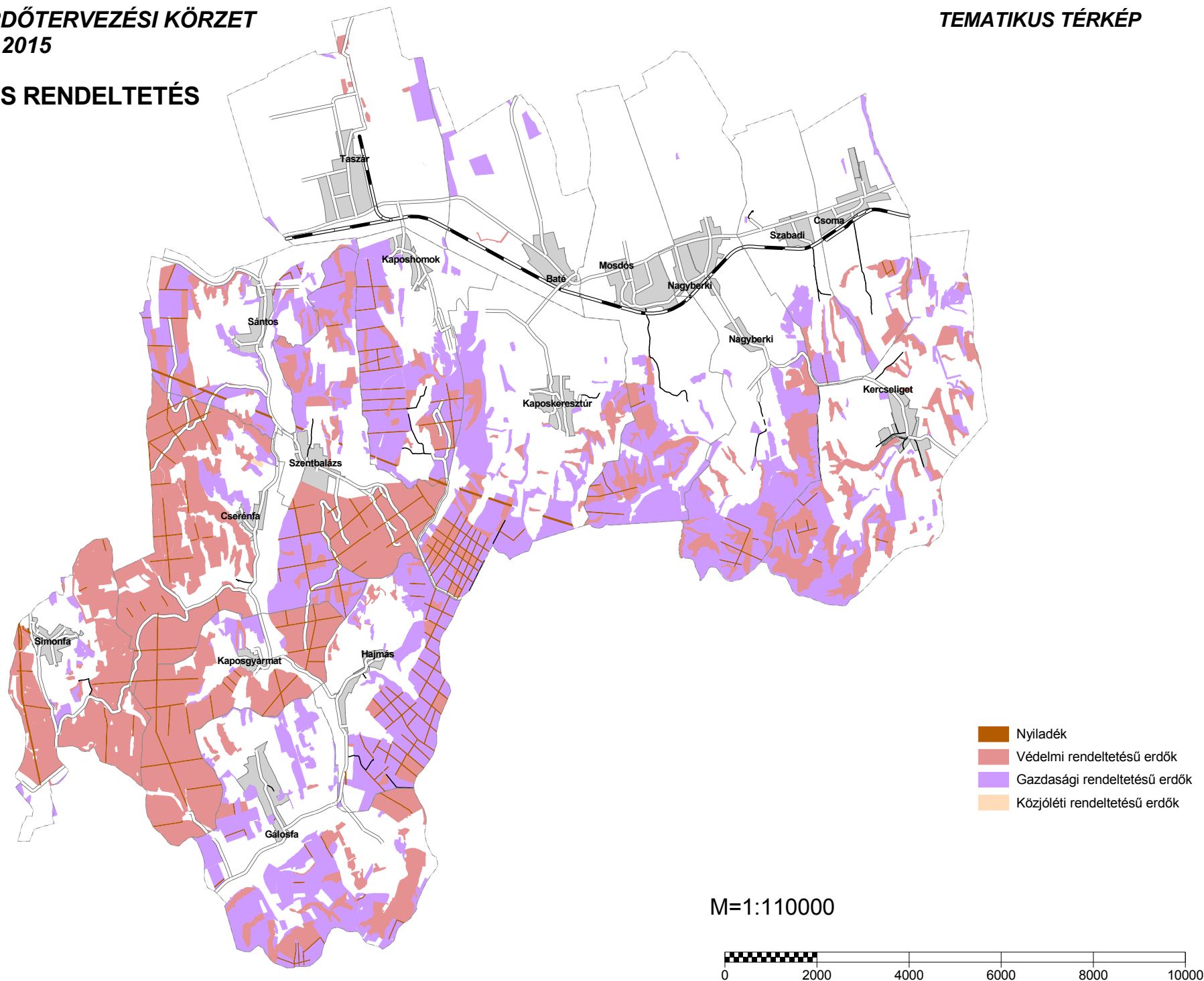

¹ A dokumentáció 2.1. táblázatát kell átemelni. A táblázatban valamennyi site (nem erdős is) felsorolása szükséges.

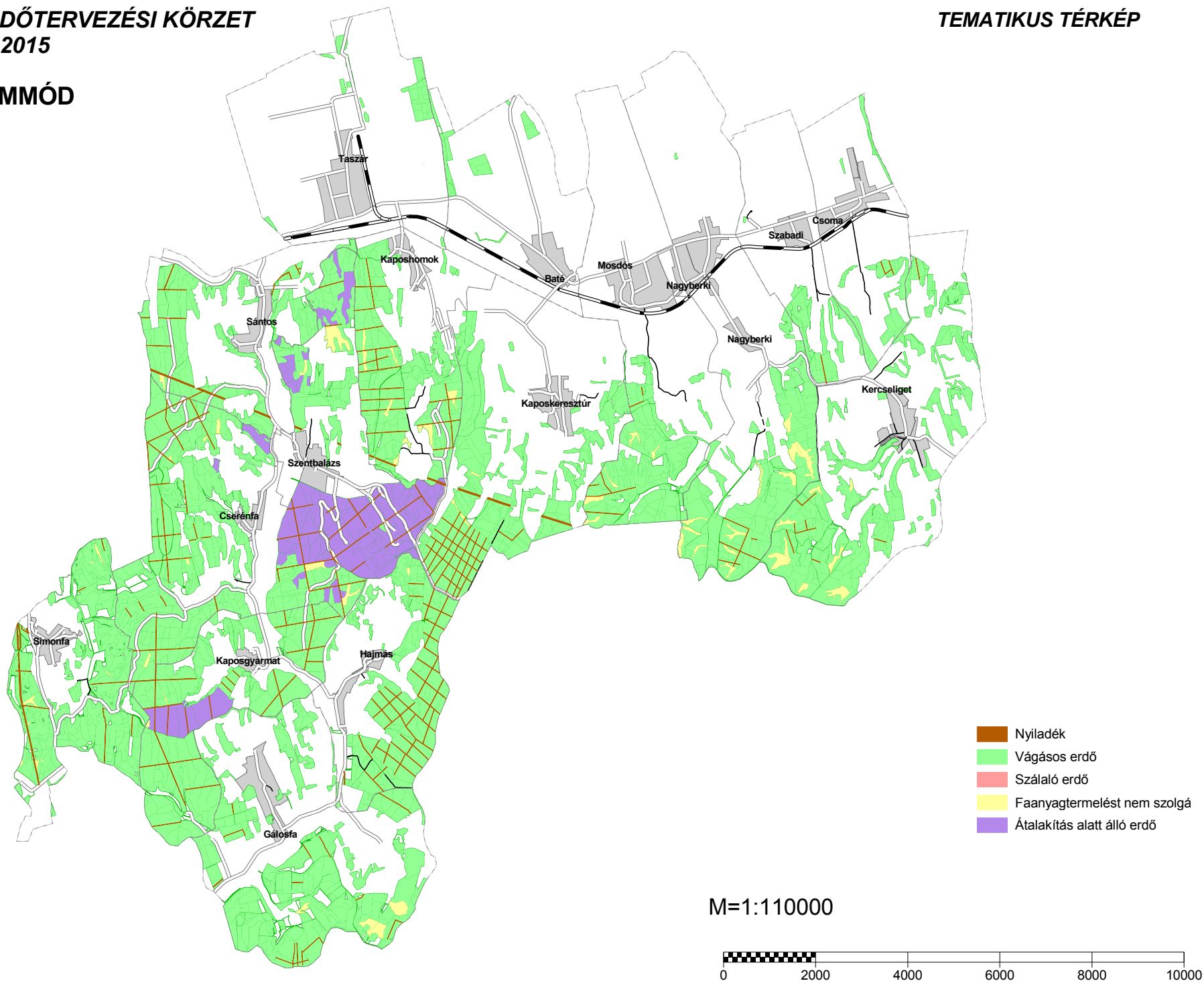
NATURA2000

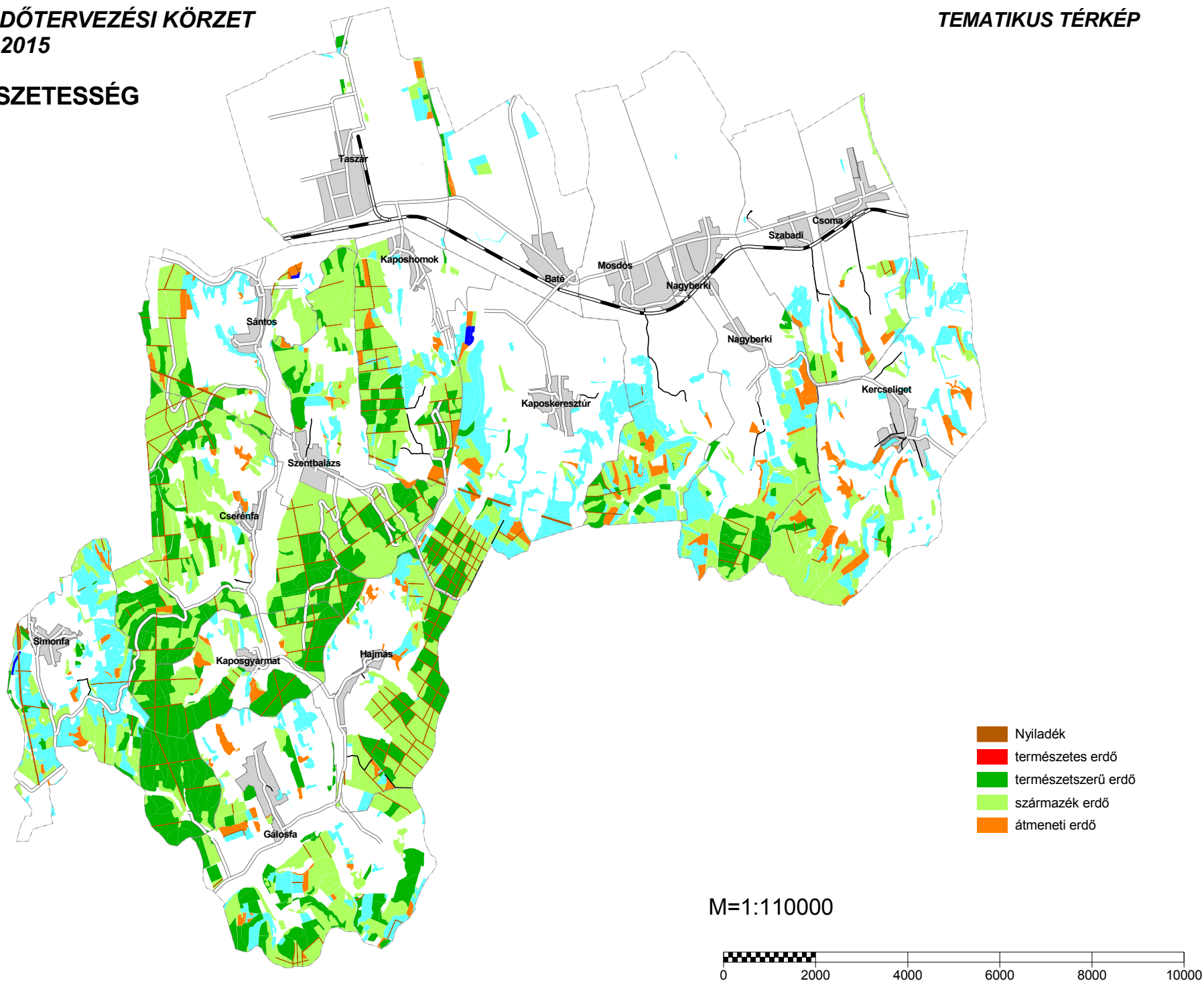
ELSŐDLEGES RENDELTETÉS

ÜZEMMÓD

TERMÉSZETESSÉG

TERVEZETT FAHASZNÁLATOK II.
NATURA2000
területen

